

Analiza Programa upravljanja območij Natura 2000 2015-2020

V okviru projekta:

LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji
(LIFE17 IPE/SI/000011, LIFE-IP NATURA.SI)

Akcija A.3: KROVNI DOKUMENT

Verzija 1.0

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

NASLOV: Analiza Programa upravljanja območij Natura 2000
2015-2020
KROVNI DOKUMENT

VERZIJA: 1.0

PROJEKT: LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje
Nature 2000 v Sloveniji

AKRONIM PROJEKTA: LIFE-IP NATURA.SI

ŠTEVILKA PROJEKTA: LIFE17 IPE/SI/000011

**PROJEKTNA
AKTIVNOST:** Akcija A.3

IZDELOVALEC: MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR
Sektor za ohranjanje narave
dr. Ida Jelenko Turinek, dr. Vesna Petkovska, dr. Ana
Jurše, Nina Lozej, Grega Makovec, Andrej Bibič

KRAJ IN DATUM: Ljubljana, januar 2022

ZAHVALA

Zahvaljujemo se vsem, ki so kakorkoli prispevali k pripravi tega poročila, predvsem avtorjem sektorskih poročil, pripravljenih v sklopu akcije A.3 projekta LIFE-IP NATURA.SI. Zahvala gre:

DRSV: dr. Mojca Hrovat, Petra Repnik Mah, Nina Štarkel, mag. Neža Kodre, dr. Nataša Smolar-Žvanut, mag. Rok Penec, mag. Tina Kirn, dr. Leon Gosar, Kaja Volker

GIS: dr. Lado Kutnar

KGZS: dr. Janko Rode, Neja Žogan Čokl, Dominika Klavž

MKGP: Nino Kirbiš, Jure Čuš, Jernej Kavšek, Miran Tisu

MOP: Maja Cipot, mag. Maja Humar, mag. Sabina Jereb, mag. Julijana Lebez Lozej, Alojz Marn, mag. Breda Ogorelec, Danilo Šteblaj, dr. Branka Tavzes, mag. Jana Vidic, dr. Katarina Zeiler Groznik, mag. Suzana Zupanc Hrastar

NIB: dr. Matjaž Bedjanič, doc. dr. Al Vrezec, dr. Anamarija Žagar

ZGS: Gregor Danev, Suzana Vurunič, Ana Rep, dr. Aleš Poljanec, Miha Marenče, mag. Matjaž Guček, mag. Rok Pisek, dr. Valerija Babij, Rok Černe, Bojana Lavrič, dr. Nives Pagon, dr. Matija Stergar, Lidija Turk, Petra Dremelj

ZRSVN: mag. Martina Kačičnik Jančar, Denis Žitnik, Primož Glogovčan, Miha Naglič, Tadej Kogovšek, mag. Mateja Žvikart, mag. Matej Petkovšek

ZZRS: mag. Maša Čarf, mag. Aljaž Jenič, Tina Leskošek, Diana Marguč, Barbara Semrajc

Zahvaljujemo se tudi vsem odgovornim nosilcem izvajanja ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 2015-20 za njihova poročila.

KAZALO

1.	UVOD.....	9
1.1.	Izhodišča za pripravo poročila	10
2.	SKUPNA ANALIZA IZVAJANJA UKREPOV PUN 2015-20.....	12
3.	UKREPI VARSTVA NARAVE	16
3.1.	Ukrep zavarovanja in začasnega zavarovanja	16
3.2.	Pogodbeno varstvo in skrbništvo	17
3.3.	Označitev v naravi	18
3.4.	Omejitev ogledovanja in obiskovanja ter omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane vrste.....	18
3.5.	Obnovitev	19
3.6.	Drugi ukrepi varstva narave	19
3.7.	Zaključek in priporočila	20
4.	UKREPI PRILAGOJENE RABE NARAVNIH DOBRIN.....	22
4.1.	Ukrepi prilagojene rabe gozdov in upravljanja z divjadjo.....	22
4.2.	Ukrepi prilagojene rabe rib.....	25
4.3.	Ukrepi prilagojene rabe mineralnih surovin	27
5.	UKREPI PRILAGOJENE KMETIJSKE PRAKSE	28
5.1.	Zaključek in priporočila	30
6.	UKREPI UPRAVLJANJA VODA	32
6.1.	Zaključek in priporočila	34
7.	VARSTVO KULTURNE DEDIŠČINE	36
8.	MEHANIZEM PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA	37
9.	MONITORINGI IN RAZISKAVE	38
9.1.	Priporočila za izboljšano izvajanje ukrepov v segmentu monitoringi in raziskave.....	39
10.	NADZOR	40
10.1.	Zaključek in priporočila	40
11.	OSTALI UKREPI	41
12.	ZAKLJUČEK.....	42
13.	VIRI	43

KAZALO SLIK

Slika 1:	Število zastavljenih ukrepov PUN 2015-20 po sektorjih in njihovo izvajanje v letu 2020.....	13
Slika 2:	Stopnja izvajanja ukrepov PUN 2015-20 v letu 2020.	13
Slika 3:	Primerjava izvajanja ukrepov PUN 2015-20 med obdobji.	14
Slika 4:	Deleži izvedenosti ukrepov PUN 2015-20 v letu 2020 po posameznih sektorjih.	14
Slika 5:	Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe varstva narave v obdobju 2015-20.	16
Slika 6:	Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe gozdarstvo in upravljanje z divjadjo.	23
Slika 7:	Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe prilagojene rabe rib v obdobju 2015-20. ...	26
Slika 8:	Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe prilagojena kmetijska praksa.	28
Slika 9:	Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe upravljanja voda v obdobju 2015-20.	33
Slika 10:	Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe monitoringi in raziskave.	38

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1:	Šifrant izvajanja ukrepov PUN 2015-20, ki se uporablja za analizo.	12
Preglednica 2:	Izdelava GGN GGE in naravovarstvenih smernic od leta 2014 do 2020 glede na PUN	23

SEZNAM UPORABLJENIH OKRAJŠAV

ARSKTRP	Agencija Republike Slovenije za kmetijske trge in razvoj podeželja
ARSO	Agencija Republike Slovenije za okolje
Carnivora Dinarica	Čezmejno sodelovanje in ekosistemske funkcije za dolgoročno ohranjanje populacij velikih zveri v severnih Dinaridih (Interreg V-A Slovenija-Hrvaška) https://www.carnivoradinarica.eu/
CLLD	Community Led Local Development – Lokalni razvoj, ki ga vodi Skupnost
CLLD Črna človeška ribica	Predstavitev in varstvo človeške ribice, na primeru črne človeške ribice v Beli krajini; https://zrsvn-varstvonarave.si/projekti/crna-cloveska-ribica/
CPVO	celovita presoja vplivov na okolje
DRSV	Direkcija Republike Slovenije za vode
EGP	Evropski gospodarski prostor
EU	Evropska Unija
GERK	grafična enota rabe kmetijskih zemljišč
GGN GGE	gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot
Gorička krajina	Vzdrževanje kmetijske krajine za ptice in metulje na Goričkem (ESSR) https://www.park-goricko.org/go/1106/Goricka-krajina
GREVISLIN	Zelena infrastruktura, ohranjanje in izboljšanje stanja ogroženih vrst in habitatnih tipov ob rekah (Interreg ITA-SLO) https://www.ita-slo.eu/sl/grevislin
HAB	KOPOP operacija Posebni traviščni habitati
JSKS	Javna služba kmetijskega svetovanja
JZ	javni zavod
KP	krajinski park
KGZS	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije
KOPOP	Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila
KRAS.RE.VITA	Izboljšanje stanja naravovarstveno najpomembnejših delov travišč in barjanskih površin na Cerknškem jezeru in Planinskem polju (ESSR) http://www.kras.notranjski-park.si/
LIFE	Finančni instrument Evropske unije za okolje in naravo LIFE
LIFE-IP NATURA.SI	LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji
LIFE DINALP BEAR	Celovito upravljanje in varstvo rjavega medveda v Severnih Dinaridih in Alpah (LIFE13 NAT/SI/000550) https://dinalpbear.eu/
LIFE Kočevsko	Ohranjanje območij Natura 2000 Kočevsko (LIFE13 NAT/SI/000314) http://life-kocevsko.eu/
LIFE Lynx	Reševanje risa v Dinaridih in jugovzhodnih Alpah pred izumrtjem (LIFE16 NAT/SI/000634) https://www.lifelynx.eu/
LIFE NATURAVIVA	Biodiverziteta - umetnost življenja (LIFE16 GIE/SI/000711) https://www.naturaviva.si/
LIFE for LASCA	LIFE za ohranitev primorske podusti: Nujni ukrepi za ohranitev skoraj izumrle vrste Protochondrostoma genei (LIFE16 NAT/SI/000644) https://www.lifeforlasca.eu/
LIFE STRŽEN	Izboljšanje stanja območij Natura 2000 na presihajočem Cerknškem jezeru z renaturacijo struge Stržena (LIFE16 NAT/SI/000708) http://life.notranjski-park.si/sl/
LIFE to Grasslands	Ohranjanje in upravljanje suhih travišč v Vzhodni Sloveniji (LIFE 14 NAT/SI/000005) https://www.lifetograsslands.si/
LIFE Wetman	Ohranjanje in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji (LIFE 09NAT/SI/000374) http://www.wetman.si/
LIFE WOLFALPS EU	Izvajanje usklajenih aktivnosti za izboljšanje sobivanja z volkovi na območju Alp (LIFE18 NAT/IT/000972) https://www.lifewolfalps.eu/sl/
LIKE	Živet na Kraškem robu (Interreg V-A Slovenija-Hrvaška) https://zrsvn-varstvonarave.si/projekti/like
LIVEDRAVA	Obnova rečnega ekosistema nižinskega dela Drave v Sloveniji (LIFE11 NAT/SI/882) http://livedrava.ptice.si/
LUO	lovsko upravljavsko območje

Mala barja – MARJA	Izboljšanje stanja bazičnih nizkih in prehodnih barij ter varstvo narave v osrednji Sloveniji in na Gorenjskem (ESSR) https://www.malabarja-marja.si/
MET	KOPOP operacija Traviščni habitati metuljev
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
Natura Mura	Obnovitev mokrotnih habitatov ob Muri (ESSR) https://natura-mura.eu/
NUV	Načrt upravljanja voda
NS	naravovarstvene smernice
OMD	omejitveni dejavniki za kmetijstvo
OOTT	okoljsko občutljivo trajno travinje
OPN	občinski prostorski načrt
Pivka.Kras.Presiha	Izboljšanje stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov Krajinskega parka Pivška presihajoča jezera (ESSR) https://pivka.si/objava/449079
Pohorka	Vizija Pohorje 2030: Izboljšanje stanja traviščnih, vodnih in manjšinskih gozdnih habitatov ter zagotavljanje mirnih con na Pohorju (ESSR) https://www.projektipohorja.si/projekti/pohorka/o-projektu/
PoLJUBA	Obnovitev in ohranjanje mokrotnih habitatov na območju Ljubljanskega barja (ESSR) https://www.poljuba.si/
PUN 2015-20	Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015–2020
PUN 2022-28	Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2022–2028
PRP	Program razvoja podeželja
PVO	Posebno varstveno območje je ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju Skupnosti pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov
RGN	ribiško-gojitveni načrt
SIMARINE-NATURA	Vzpostavitev morskih območij Natura 2000 za sredozemskega vranjeka v Sloveniji https://simarine-natura.ptice.si/
SKP	Skupna kmetijska politika
STE	KOPOP operacija Steljniki
VEZI NARAVE	Vezi narave/Veze prirode (Interreg V-A Slovenija-Hrvaška) https://vezinarave.si/
VIPava	Ukrepi za ohranjanje in izboljšanje stanja ogroženih živalskih vrst in habitatov v Vipavski dolini (ESSR) https://www.projektvipava.si/
VrH Julijcev	Izboljšanje stanja vrst in habitatnih tipov v Triglavskem narodnem parku (ESSR) https://www.tnp.si/sl/javni-zavod/projekti/vrh-julijcev-izboljsanje-stanja-vrst-in-habitatnih-tipov-v-triglavskem-narodnem-parku/
VTR	KOPOP operacija Habitati ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov
VVO	vodovarstvena območja
ZA KRAS	Zagotavljanje primerne rabe kraških travišč in ostenij za ohranjanje izbranih habitatnih tipov in vrst na območju Nature 2000 – Kras (ESSR) https://www.park-skocjanske-jame.si/vsebina/uprava-parka/projekt-za-kras
ZGS	Zavod za gozdove Slovenije
ZON	Zakon o ohranjanju narave
ZRSVN	Zavod Republike Slovenije za varstvo narave
ZSRib	Zakon o sladkovodnem ribištvu
ZVKD	Zavod za varstvo kulturne dediščine RS
ZZRS	Zavod za ribištvo Slovenije
3Lynx	Monitoring, upravljanje in vključevanje interesov deležnikov na območju 3 populacij evrazijskega risa v srednji Evropi (Interreg Central Europe) https://www.interreg-central.eu/Content.Node/3Lynx.html

POVZETEK

Namen dokumenta je potegniti nauke iz izvajanja obstoječega Programa upravljanja območij Natura 2000 2015-20 za pripravo še boljšega in učinkovitejšega programa v naslednjem programskem obdobju. Poročilo v uvodnem delu najprej podaja skupne informacije o izvajanju varstvenih ukrepov PUN 2015-20, ki so navedeni v obširni prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi«, za obdobje 2015-20 ter ključne informacije o izvajanju ukrepov po posameznih sektorjih.

V nadaljevanju so vsi ključni sektorji vsebinsko natančneje obravnavani. Dodana so priporočila in predlogi, ki so povzeti po obširnejših sektorskih analizah izvajanja PUN 2015-20. Slednja so bila pripravljena znotraj akcije A.3 Analiza Programa upravljanja območij Natura 2000 2015-20 (*Action A.3: Analysis of Natura 2000 Management Programme 2015 – 2020*) projekta LIFE-IP NATURA.SI. Dodatne informacije o izvajanju PUN 2015-20, ki v tem poročilu niso navedene, so dostopne tudi v dveh dodatnih ločenih poročilih. Gre za poročilo vezano na porabo sredstev za izvajanje PUN 2015-20 ter poročilo o doseganju ciljev PUN 2015-20. Vsa omenjena poročila so dostopna na spletni strani projekta [na povezavi](#).

V obdobju 2015-20 je 83 % ukrepov, ki so navedeni v prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi« izvedenih ali v določeni fazi izvajanja. Slednje predstavlja v primerjavi z izvajanjem preteklega programa za obdobje 2007-13 pomembno izboljšanje. Na več kot polovici področij se izvaja skoraj večina zastavljenih ukrepov. Še vedno pa je določen del ukrepov neizvedenih oz. so v določeni fazi izvajanja, kar je treba v prihodnje nadgraditi. Realna ocena uspeha izvajanih ukrepov oz. doseganja varstvenih ciljev je težavna, saj PUN 2015-20 ne vsebuje razvrščanja ukrepov po prioriteti in pomenu, kar bo v prihodnje treba nadgraditi. Ravno tako je nujno nadgraditi kazalnike spremljanja izvajanja ukrepov PUN hkrati z informacijsko-tehnološko nadgradnjo podatkovnih zbirk. Za še boljše izvajanje ukrepov PUN v prihodnje so v določenih segmentih nujne tudi določene sistemske spremembe oziroma nujni dodatni viri financiranja, ki bodo omogočili boljše izvajanje PUN 2022-28, kar predvideva tudi Prednostni okvir ukrepanja za Slovenijo (»*Prioritised action framework - PAF*«). V naslednjem programskem obdobju je nujno, da se naslednji PUN pripravi še bolj natančno in usmerjeno ter, da se ukrepi še bolj učinkovito izvajajo in spremljajo, saj so zaključki Poročanja po 17. členu Direktive o habitatih in 12. členu Direktive o pticah v letu 2019 pokazali, da je na več področjih upravljanje območij Natura 2000 v Sloveniji treba še izboljšati, saj je ohranitveno stanje mnogih vrst in habitatnih tipov marsikje še vedno neugodno.

ABSTRACT

The purpose of the document is to draw lessons from the implementation of the existing Natura 2000 Management Program 2015-20 (PUN 2015-20) to prepare an even better and more efficient program in the next programming period. In the introductory part, the report first provides general information on the implementation of conservation measures of PUN 2015-20, which are listed in the extensive Annex 6.1 "Objectives and measures" for the period 2015-20 and key information on the implementation of measures by specific sectors.

In the following, all key sectors are discussed in more detail. Recommendations and proposals are added, which are summarized based on extensive sectoral analyzes of the implementation of the PUN 2015-20. The latter were prepared within the action A.3 Analysis of the Natura 2000 Management Program 2015-20 of the LIFE-IP NATURA.SI project. Additional information on the implementation of PUN 2015-20, which is not mentioned in this report, is also available in two additional reports. These are the report related to the use of funds for the implementation of PUN 2015-20 and the report on the achievement of conservation objectives of the PUN 2015-20. All the mentioned reports are available on the project website at [the link](#).

In the period 2015-20, 83% of the measures listed in Annex 6.1 "Objectives and measures" have been implemented or at a certain stage of implementation. The latter represents a significant improvement over the implementation of the previous program for the period 2007-13. In more than half of the fields, almost most of the set measures are being implemented. However, a certain part of the measures is still not implemented or are at a certain stage of implementation, which needs to be upgraded in the future. Realistic assessment of the success of implemented measures or achieving conservation objectives is difficult, as the PUN 2015-20 does not contain a classification of measures by priority and importance, which will need to be upgraded in the future. It is also necessary to upgrade the indicators for monitoring the implementation of PUN measures; at the same time the information technology upgrade of databases is needed. For even better implementation of PUN measures in the future, also certain systemic changes are needed in certain segments. Also, additional sources of financing are needed that will enable better implementation of PUN 2022-28, which is stressed out in The Prioritised action framework (PAF) for Slovenia. In the next programming period, it is essential that the next PUN is prepared even more precisely and focused, and that measures are implemented and monitored even more effectively, as the conclusions of Reporting under Article 17 of the Habitats Directive and Article 12 of the Birds Directive in 2019 showed that in several areas the management of Natura 2000 sites in Slovenia needs to be further improved, as the conservation status of many species and habitat types is still unfavorable in many places.

1. UVOD

Naslednji programski dokument je vedno smiselno pripraviti na osnovi izkušenj iz preteklega programskega obdobja. Tako je tudi nov program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2022-28 smiselno pripraviti na podlagi izkušenj in naukov iz priprave in izvajanja programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015-20, ki ga je Vlada RS sprejela s sklepom št. 00719-6/2015/13 z dne 9. aprila 2015 in spremenila s sklepom št. 00719-12/2015/4 z dne 28. maja 2015 ter s sklepom št. 35600-1/2016/3 z dne 24. marca 2016 (v nadaljevanju [PUN 2015-20](#)). Naknadno je Vlada RS podaljšala uporabo podrobnih varstvenih ciljev in ukrepov za njihovo doseganje določenih v PUN 2015-20 s sklepom št. 35600-5/2020/4 z dne 7.1.2021, in sicer do sprejema novega programa upravljanja v letu 2022. V projektu LIFE-IP NATURA.SI je zato ena od uvodnih akcij (Akcija A.3) v celoti namenjena pregledu in analizi izvajanja ukrepov in doseganju podrobnih varstvenih ciljev PUN 2015-20; hkrati pa je namenjena tudi pregledu uporabe sredstev za Naturo 2000 v obdobju 2015-20 ter izvajanju vseh horizontalnih ukrepov iz tega programa.

PUN 2015-20 v skladu z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Ur. l. RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18; v nadaljevanju [Uredba](#)) v obsežni prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi« določa podrobne varstvene cilje za vsako vrsto oz. habitatni tip na vsakem območju Natura 2000, varstvene ukrepe oziroma usmeritve za doseganje teh ciljev ter odgovorne nosilce teh ukrepov oz. usmeritev.

Za ohranjanje vseh kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov – kar je primarni namen Nature 2000 – so v PUN 2015-20 določeni **varstveni cilji**, ki opisujejo zeleno stanje v naravi (vezano na velikost populacije, velikost habitata/habitatnega tipa oz. na specifične lastnosti, strukture, procese habitata/habitatnega tipa). To zeleno stanje v naravi je pogojeno z določeno človekovo (ne)dejavnostjo, zato se varstveni cilji dosegajo z ustrezno prilagoditvijo človekove dejavnosti (tj. z izvajanjem varstvenih ukrepov).

PUN 2015-20 za doseganje teh varstvenih ciljev določa **varstvene ukrepe**. Vrste varstvenih ukrepov v programu upravljanja (v skladu z Uredbo – 12. člen) so:

1. ukrepi varstva narave;
2. ukrepi prilagojene rabe naravnih dobrin (gozdov, divjadi, rib, mineralnih surovin), s katerimi se dosega varstvene cilje;
3. ukrepi prilagojene kmetijske prakse, s katerimi se dosega varstvene cilje;
4. ukrepi oziroma usmeritve upravljanja voda, s katerimi se dosega varstvene cilje;
5. drugi ukrepi, ki so potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov (pri varstvu kulturne dediščine, mehanizmih prostorskega načrtovanja, nadzoru).

Iz nabora z zakonodajo določenih ukrepov PUN 2015-20 določa tiste varstvene ukrepe, ki so nujni za doseganje varstvenih ciljev območij Natura 2000, nadalje ureja njihovo vključevanje v zakonske ukrepe, upravne ukrepe, pogodbene ukrepe, v največ primerih pa vključevanje v druge načrte (npr. načrte upravljanja zavarovanih območij, gozdnogospodarske načrte, načrte ribiškega upravljanja oz. ribiško-gojitvene načrte, načrte upravljanja voda). Poleg navedenih ukrepov so v PUN 2015-20 navedeni kot ukrepi tudi **monitoringi in raziskave**, saj je slednje nujno za spremljanje stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov ter za ugotavljanje učinkovitosti ukrepov varstva za doseganje njihovega ugodnega stanja (v skladu z Uredbo – 10. člen). V prilogi PUN 2015-20 6.1 »Cilji in ukrepi« je več kot 15.000 vrstic z navedbami varstvenih ciljev ter varstvenih ukrepov oziroma usmeritev, ki se vežejo na vrste oziroma habitatne tipe znotraj posameznih območij Natura 2000.

Varstveni cilji, navedeni v PUN 2015-20, so merljivi z različno stopnjo natančnosti, ker so se leta 2014 znanje in dostopne informacije, ki pogojujejo njihovo natančnost, od vrste do vrste oziroma od habitatnega tipa do habitatnega tipa še vedno precej razlikovale. Analizo doseganja ciljev PUN 2015-20 podaja poročilo **Analiza stanja vrst in habitatnih tipov območij Natura 2000** (2022; v pripravi). Gre za ločen dokument, ki ga je pripravil Zavod Republike Slovenije za varstvo narave (v nadaljevanju ZRSVN) ravno tako v sklopu akcije A.3 projekta LIFE-IP NATURA.SI. Sicer lahko dodatno o stanju vrst in habitatnih tipov povzamemo tudi podatke poročanja Evropski komisiji na podlagi 17. člena Direktive o habitatih in 12. člena Direktive o pticah v letu 2019. Slednje je pokazalo, da je na več področjih treba izboljšati upravljanje območij Natura 2000 v Sloveniji, saj je ohranitveno stanje mnogih vrst (predvsem iz skupin dvoživke, členonožci, lišaji, pa tudi iz skupin sesalci, ribe in rastline ter ptice) in habitatnih tipov (predvsem iz skupin sladke celinske vode, travišča, barja in močvirja, deloma tudi gozdni HT) še vedno neugodno (Poročanje po 17. členu..., 2019; Poročanje po 12. členu..., 2019).

PUN 2015-20 je predvidel tudi finančne vire za izvajanje ukrepov. Večina teh virov so sredstva EU, pomemben del pa so tudi sredstva iz proračuna Republike Slovenije. Poraba teh sredstev za zadnje programsko obdobje je podana v poročilu Analiza načrtovanih in porabljenih sredstev za upravljanje Nature 2000 v Sloveniji za večletno obdobje 2015-20 (*Analysis of financing planned and used for Natura 2000 Management Programme in Slovenia for the multiannual period 2015-2020*; dostopno [na povezavi](#)). Potrebe, vezane na finančne vire za upravljanje z območji Natura 2000 za prihodnje programsko obdobje so zelo sistematično opredeljene v dokumentu Prednostni okvir ukrepanja za Slovenijo (*Prioritised action framework for Natura 2000 in Slovenia – PAF*, dostopno [na povezavi](#)). V osnovi se ocenjuje, da je za ohranjanje območij Natura 2000 v Sloveniji na letni ravni potrebnih med 58 in 86 milijonov €.

O doseganju varstvenih ciljev PUN 2015-20 in o višini sredstev, nujnih za izvajanje ukrepov PUN, to poročilo torej ne govori, saj so v ta namen pripravljene ločeni dokumenti. **Glavni namen tega poročila je predvsem sistematično podati izvedbo ukrepov PUN 2015-20 ter podati priporočila za pripravo in izvajanje novih oziroma nadgrajenih ukrepov za naslednje programsko obdobje.**

1.1. Izhodišča za pripravo poročila

Vlada RS je s sklepom št. 35600-1/2018/4 (1. 3. 2018) naložila ministrstvu in drugim državnim organom ter nosilec javnih pooblastil, da o izvedbi ukrepov iz PUN 2015-20 letno podrobno poročajo Ministrstvu za okolje in prostor (v nadaljevanju: MOP). MOP je v letu 2017 na podlagi strukture PUN 2015-20 skupaj z ZRSVN razvil format za poročanje, in sicer gre za vsebinsko poročanje s strani odgovornih nosilcev z natančno opredelitvijo izvajanja vsakega posameznega ukrepa navedenega v prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi« v posameznem letu. Večina državnih organov oz. nosilcev javnih pooblastil je tabelarična poročila o izvajanju PUN 2015-20 vsako leto pripravila za svoj sektor. Več kot polovica (skoraj 8.400) ukrepov se izvaja na način, da se konkretniji ukrepi, ki so predvideni v PUN, določijo v postopku izdaje naravovarstvenih smernic oz. mnenj. Le-te izda ZRSVN odgovornemu nosilcu izvajanja ukrepa (npr. Zavodu za gozdove Slovenije (v nadaljevanju: ZGS), Zavodu za ribištvo Slovenije (v nadaljevanju: ZZRS), Direkciji RS za vode (v nadaljevanju: DRSV) in nosilec prostorskega načrtovanja). Podatki, vezani na izvajanje vpisa v posamične KOPOP operacije, ki jih zbira in ureja ARSKTRP, so bili pridobljeni s strani MKGP. Podatki o izvedbi ukrepov, kjer so nosilci izvajanja upravljavci zavarovanih območij, so bili posredovani neposredno s strani posameznih upravljavcev.

MOP je podatke, prejete s strani odgovornih nosilcev, analiziral in za Vlado RS pripravil vsebinska poročila za obdobje 2015-17 ter za leti 2018 in 2019. Zadnji dve omenjeni poročili sta nastali v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI. V letu 2020 se je v sklopu istega projekta zaključila tudi priprava obširnejših sektorskih poročil o izvajanju obstoječega programa upravljanja, ki služijo kot izhodišča za pripravo novega Programa upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2022–2028 (v nadaljevanju PUN 2022-28) in katerih zaključki so povzeti tudi v tem dokumentu. Vsa poročila so dostopna [na povezavi](#).

Zaključki ter priporočila za sektorje, za katere so bila v projektu pripravljena ločena poročila, temeljijo pretežno na mnenjih pripravljavcev teh analiz in ne izražajo nujno vedno pogledov MOP. V nadaljevanju je dokument strukturiran tako, da sledi strukturi PUN 2015-20. Najprej je podana skupna analiza izvajanja ukrepov za obdobje 2015-20, nato sledi povzetek ugotovitev in zaključkov omenjenih sektorskih poročil.

Ker je PUN 2015-20 programski akt (ne predpis), so ukrepi določeni tako, da usmerjajo in spodbujajo zeleno obliko človekove dejavnosti na posameznih območjih Natura 2000 z obstoječimi pravnimi instrumenti in z delovanjem javnih služb. Namen tega pregleda je tako potegniti nauke iz izvajanja obstoječega PUN 2015-20 za pripravo še boljšega in učinkovitejšega programa v naslednjem programskem obdobju.

2. SKUPNA ANALIZA IZVAJANJA UKREPOV PUN 2015-20

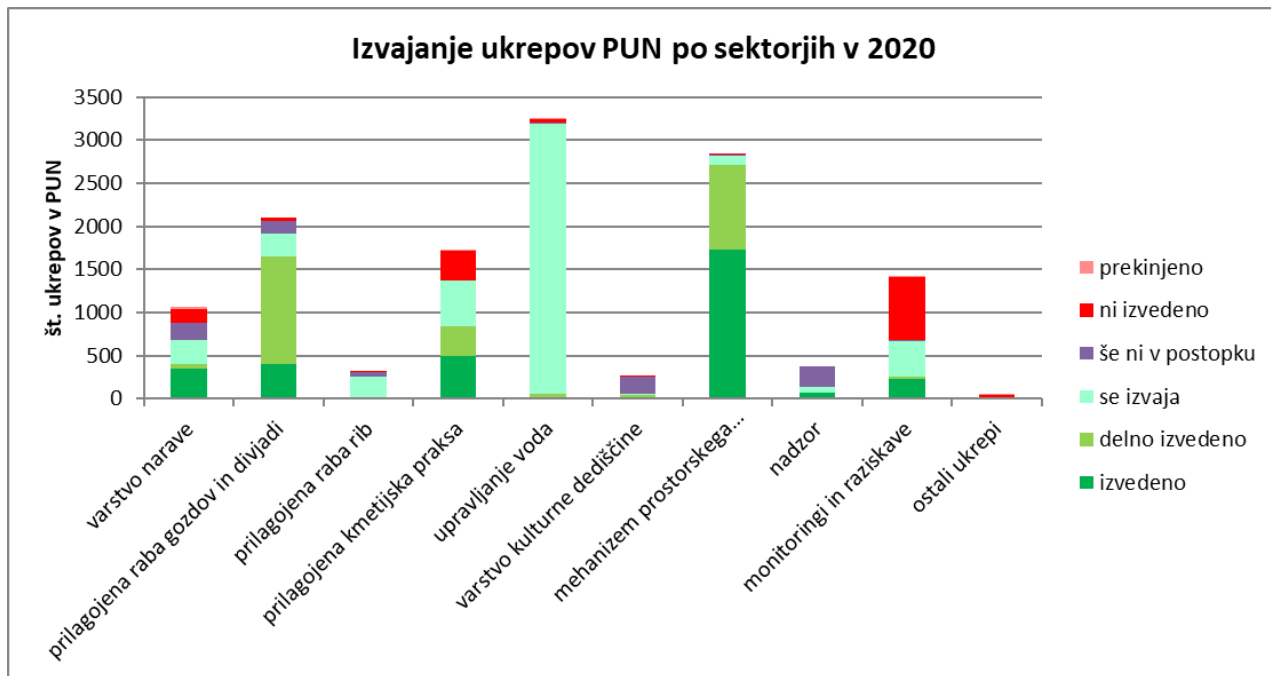
Osnova za analizo izvajanja ukrepov PUN 2015-20 je preglednica PUN 6.1 »Cilji in ukrepi«_izvajanje 2020, ki jo je pripravil MOP na podlagi poročanja s strani odgovornih nosilcev za obdobje 2015-20. Navedeni so podrobni podatki o izvedbi vsakega posameznega ukrepa. Izvajanje ukrepov poteka na več stopnjah, odvisno od sektorske zakonodaje, ki določa večletno načrtovanje posameznega sektorja (nekateri te stopnje nimajo) in nato stopnjo prenosa obvez iz večletnega načrta v akte, ki obveze nalagajo dejanskim izvajalcem na terenu (npr. lastnikom, zavezancem za pridobitev dovoljenj, koncesionarjem...). V nadaljevanju je pri večini resorjev v osnovi analizirano in opisano izvajanje na prvi stopnji. Temelji na pregledu nalaganja ukrepov drugim nosilcem in izvajalcem skozi razne administrativne akte in dokumente (npr. naravovarstvene smernice in nato GGN, akte o podelitvi vodne pravice), iz katerih je razvidno, kateri ukrepi oz. usmeritve se nanašajo tudi na izvajanje posameznega ukrepa oz. usmeritve PUN 2015-20.

Vsi navedeni ukrepi, ki so v PUN prilogi 6.1 (15.119 ukrepov), so bili tekom analize, ki so jo podali državni organi oz. nosilci javnih pooblastil na MOP, ovrednoteni glede na izvajanje. V preglednici 1 je podan šifrant stanja ukrepa glede na njegovo izvajanje. Na podlagi statusa ukrepov je bila narejena nadaljnja analiza, ki je podana naprej v dokumentu – najprej skupno in nato po posamezni vsebini, kot določa PUN 2015-20. Ukrepi, ki jih ni treba izvajati (1.742 vrstic priloge 6.1), so bili izvzeti iz analize in v nadaljevanju niso obravnavani.

Preglednica 1: Šifrant izvajanja ukrepov PUN 2015-20, ki se uporablja za analizo.

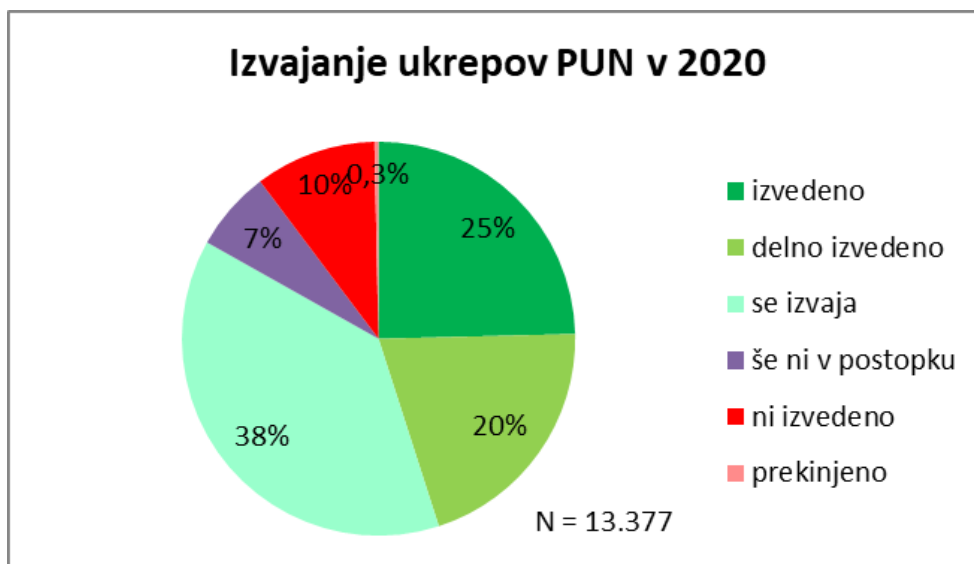
Šifra stanja ukrepa v analizi	Šifra stanja ukrepa	Opis stanja ukrepa
Izvedeno	Izvedeno	Ukrep je v celoti izveden.
Delno izvedeno	Delno izvedeno	Ukrep je izveden le deloma (npr. ukrep mora biti vključen v smernice na celem območju Natura 2000, smernice so bile narejene le za en del območja).
Se izvaja	Se izvaja	Ukrep se izvaja.
Še ni v postopku	Še ni v postopku	Ukrep se še ni začel izvajati, izvedba ukrepa je načrtovana v določeni prihodnosti.
Ni izvedeno	Ni izvedeno	Ukrep se še ni začel izvajati.
Prekinjeno	Izvajanje prekinjeno	Ukrep se je začel izvajati, vendar se je izvedba zaradi okoliščin prekinila. V tem primeru je treba podati razlog prekinitve izvajanja in po potrebi podati predlog spremembe ukrepa.
Izvedeno	Ukrep spremenjen - izveden	Ukrep, za katerega se je izkazalo, da ni primeren za doseganje podrobnejšega varstvenega cilja, je bil spremenjen in v novi obliki tudi izveden.
Delno izvedeno	Ukrep spremenjen - delno izveden	Ukrep, za katerega se je izkazalo, da ni primeren za doseganje podrobnejšega varstvenega cilja, je bil spremenjen in v novi obliki delno izveden (ukrep mora biti vključen v smernice na celem območju Natura 2000, smernice so bile narejene le za en del območja).
Se izvaja	Ukrep spremenjen - se izvaja	Ukrep, za katerega se je izkazalo, da ni primeren za doseganje podrobnejšega varstvenega cilja, je bil spremenjen in se v novi obliki izvaja.
Ni izvedeno	Ukrep spremenjen - ni izveden	Ukrep, za katerega se je izkazalo, da ni primeren za doseganje podrobnejšega varstvenega cilja, je bil spremenjen in se v novi obliki ne izvaja.
Ni vključeno v analizo	Ni potrebno	Ukrep ni potreben, zato tudi izvajanje ni potrebno.

Pregled števila ukrepov, ki jih je treba izvesti (13.377 ukrepov) kaže, da je številčno največ ukrepov zastavljenih za izvedbo preko upravljanja voda in prostorskega načrtovanja. Nato sledijo ukrepi vezani na prilagojeno rabo gozdov in upravljanje z divjadjo, prilagojeno kmetijsko prakso, monitoringe in raziskave ter varstvo narave. Manjše število ukrepov je določeno za prilagojeno rabo rib, varstvo kulturne dediščine, nadzor in drugo (slika 1).

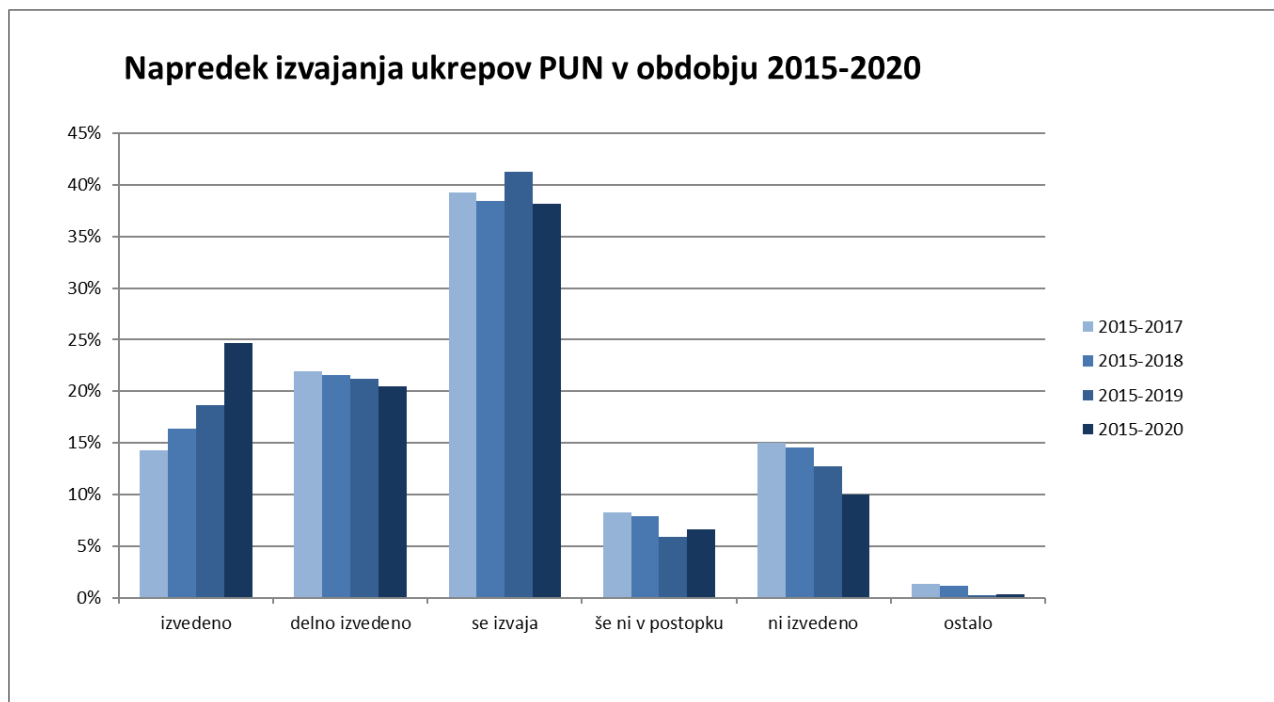
Slika 1: Število zastavljenih ukrepov PUN 2015-20 po sektorjih in njihovo izvajanje v letu 2020.

Po šestih letih, to je med leti 2015 in 2020, je več kot štiri petine ukrepov (83 %) izvedenih, delno izvedenih ali v fazi izvajanja. 7 % ukrepov še ni v postopku izvajanja, ker njihovo izvajanje še ni predvideno (vezano predvsem na načrte); 10 % ukrepov pa ni izvedenih (slika 2).

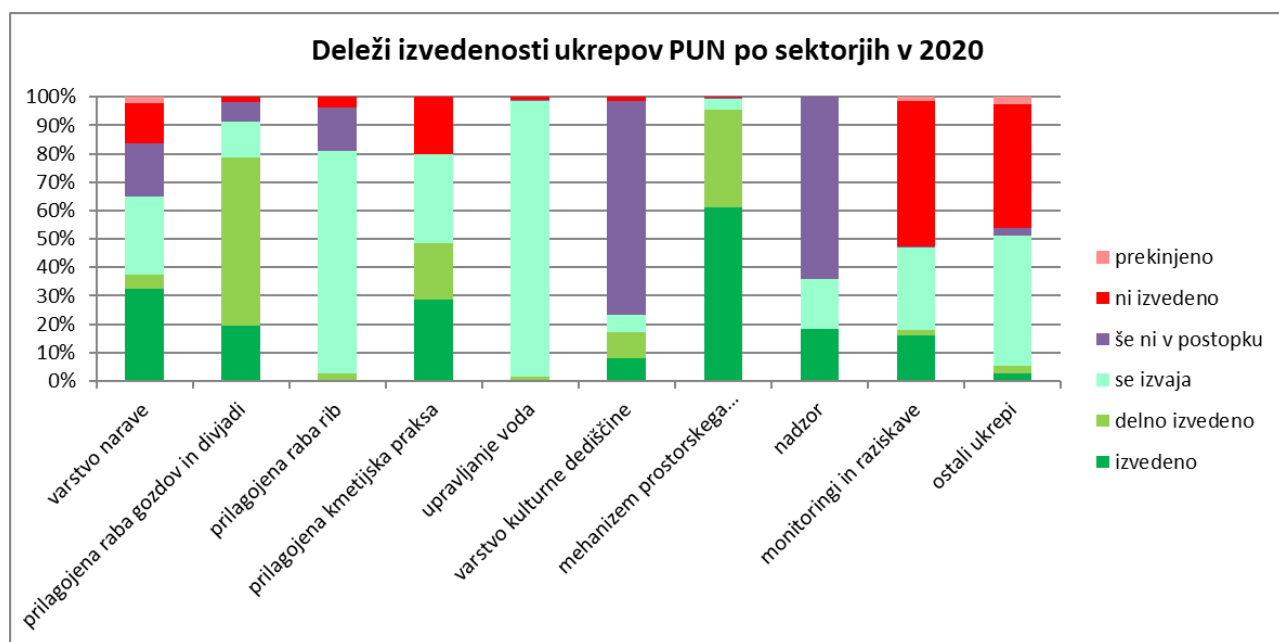
Slika 2: Stopnja izvajanja ukrepov PUN 2015-20 v letu 2020.

V primerjavi s stanjem v letih 2017, 2018 in 2019 je v letu 2020 še naprej opazen napredek pri izvajanju ukrepov, saj je viden precejšen porast ukrepov, ki so izvedeni. Posledično je pri vseh ostalih statusih ukrepov (se izvaja, še ni v postopku...) delež nekoliko nižji kot v preteklih letih (slika 3).

Slika 3: Primerjava izvajanja ukrepov PUN 2015-20 med obdobji 2015-17, 2015-2018, 2015-2019 in 2015-2020.

Znotraj posameznih sektorjev je slika o izvajanju ukrepov precej različna – slika 4. Izstopajo sektorji upravljanje voda, prilagojena raba rib, mehanizem prostorskega načrtovanja in prilagojena raba gozdov in divjadi, kjer je zelo visok delež izvedenih ukrepov oz. ukrepov, ki so v fazi izvajanja – preko 90 %. Pri vseh teh ukrepih gre predvsem za podajanje naravovarstvenih smernic in mnenj pri pripravi planov, programov oz. načrtov. Vsi sektorji so kasneje podrobneje predstavljeni, skupaj z razlogi za takšno dinamiko izvajanja ukrepov.

Slika 4: Deleži izvedenosti ukrepov PUN 2015-20 v letu 2020 po posameznih sektorjih.

Dokaj visok delež izvedenih ukrepov oz. ukrepov v izvajanju je tudi znotraj sektorja prilagojena kmetijska praksa (80 %), kjer pa je večji tudi delež neizvedenih ukrepov (20 %). Stanje se v primerjavi z lanskim letom ni bistveno izboljšalo (2015-19: 78 % izvedenih ukrepov in 21 % neizvedenih ukrepov). Znotraj sektorja varstvo narave je izvedenih ali v izvajanju 65 % ukrepov (6 % več kot leto prej), velik delež ukrepov še ni v postopku izvajanja (19 %), medtem ko se je delež neizvedenih ukrepov v primerjavi z obdobjem 2015-19 zmanjšal za 2 %.

Pri monitoringih in raziskavah je najvišji delež neizvedenih ukrepov (51 %). Izvedenih ali v izvajanju je 47 % ukrepov. Pri določenih sektorjih, ki imajo sicer predvideno manjše število ukrepov, so le-ti v izvajanju v nižjem deležu. Znotraj sektorja varstvo kulturne dediščine je sicer največ ukrepov takšnih, ki še niso v postopku izvajanja (75 %), saj v navedenem obdobju še ni bilo potrebe po njihovem izvajanju. Pri nadzoru 81 % ukrepov še ni v postopku, 18 % ukrepov pa se izvaja. Znotraj drugih sektorjev (infrastruktura, raba mineralnih snovi, občinske javne službe in ukrepi brez sektorja) pa je izvedenih 56 % ukrepov, 27 % ukrepov ni izvedenih, 7 % ukrepov pa še ni v postopku.

Kot že omenjeno, se ukrepi PUN 2015-20 izvajajo dvostopenjsko, prvostopenjski ukrepi so izvedeni v več kot 90 % primerov. Pregled izvajanja z akti naloženih ukrepov oz. usmeritev na terenu samem (druga stopnja izvajanja) zahteva večji obseg dela pri veliki večini nosilcev, hkrati z informacijsko-tehnološko nadgradnjo podatkovnih zbirk. Slednje se je pri določenih nosilcih v tem programskem obdobju deloma že pričelo izvajati (npr. pri gozdarstvu).

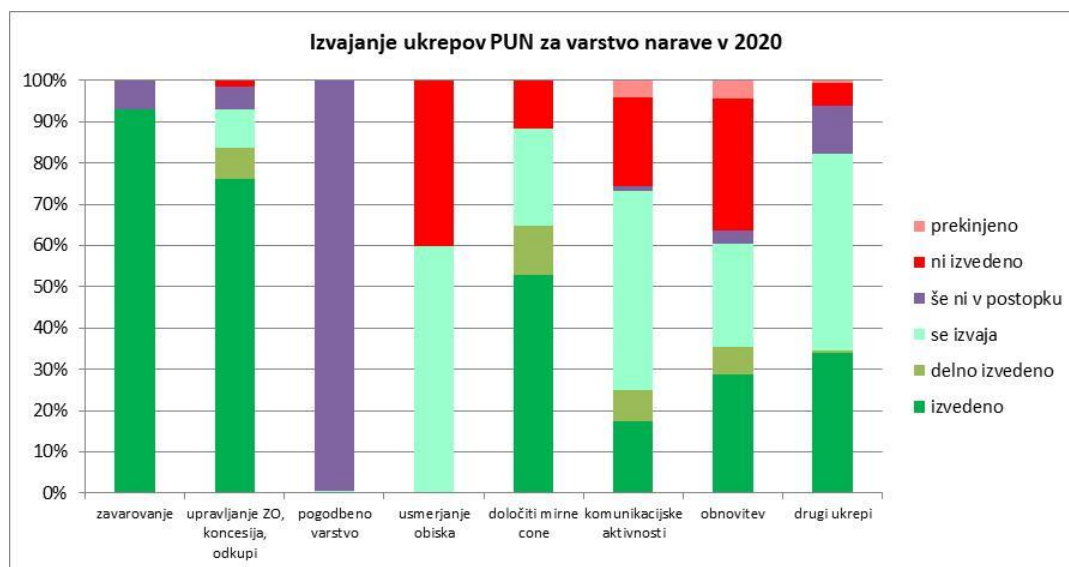
Poleg pregleda izvajanja ukrepov in doseganja ciljev PUN 2015-20 so v nadaljevanju izpostavljena priporočila za posamezna področja dela, s katerimi bi pripomogli tako k prvo kot drugostopenjskemu izvajanju ukrepov PUN ter doseganju ciljev le-tega. Slednje se bo smiselno upoštevalo pri pripravi programa za naslednje programsko obdobje.

3. UKREPI VARSTVA NARAVE

PUN 2015-20 temelji na ukrepih varstva narave, kot so sistemsko urejeni v Zakonu o ohranjanju narave (Ur. l. RS, št. 96/04 – upb, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18 in 82/20; v nadaljevanju ZON): pogodbeno varstvo in skrbništvo, začasno zavarovanje, zavarovanje z ustanovitvijo zavarovanega območja, obnovitev, označitev v naravi, omejitev ogledovanja in obiskovanja ter Uredbi o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Ur. l. RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 32/08 – odl. US, 96/08, 36/09, 102/11, 15/14, 64/16 in 62/19) - omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste. PUN 2015-20 ukrepe določa po posameznih območjih Natura 2000 ter vrstah oz. habitatnih tipih znotraj njih. V prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi« so navedeni v polju »tip varstvenih ukrepov« pod besedilom »varstvo narave«.

Za »varstvo narave« je v PUN 2015-20 navedenih 1.077 ukrepov. Odgovorni nosilci v tem sektorju so različni, za 93 ukrepov je nosilec MOP, za 157 ukrepov ARSO, za 238 ukrepov ZRSVN (tudi v kombinaciji z drugimi nosilci), za 345 ukrepov upravljavci zavarovanih območij, za 23 ukrepov (vezano na vrsti volk in rjavi medved) pa je nosilec ZGS. Le 5 ukrepov ima druge nosilce (npr. občina oz. izvajalec DPN HE Brežice). Pri nosilcih je navedeno tudi, ali naj se ukrep izvaja v okviru rednega dela, financiranega iz integralnega proračuna RS, ali iz projektov (ki jih je treba pripraviti in prijaviti v kolikor so na razpolago ustrezni razpisi in sredstva). Za 216 ukrepov ni določenega odgovornega nosilca, saj je le-ta lahko katerakoli od navedenih javnih služb, občin, pa tudi nevladna, strokovna ali raziskovalna institucija, če želi prijaviti vsebino ukrepa kot projekt.

V obdobju 2015-20 je bilo izvedenih, delno izvedenih ali v izvajanju 65 % ukrepov, 33 % ukrepov še ni bilo izvedenih, od tega je za 19 % ukrepov že opredeljeno časovno obdobje izvajanja v bližnji prihodnosti, pri nekaj ukrepih pa je izvajanje prekinjeno (2 %) – slika 5.

Slika 5: Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe varstva narave v obdobju 2015-20 po vsebini.

3.1. Ukrep zavarovanja in začasnega zavarovanja

V PUN 2015-20 prilogi 6.1 je za doseganje varstvenih ciljev naveden varstveni ukrep **zavarovanje** v 14 primerih. Nosilec je MOP. Vsi ukrepi razen enega so izvedeni. V letu 2017 je bila sprejeta Uredba o Naravnem rezervatu Ormoške lagune, v letu 2018 pa Odlok o Krajinskem parku Debeli ritič. Zavarovana ni le mrtvica v Krapju na območju Mura.

Na območjih ali delih območij Natura 2000, ki so tudi zavarovana območja, veljajo določbe akta o zavarovanju. Na nekaterih območjih je za izvajanje zavarovanja ustanovljen oziroma s koncesijsko pogodbo določen tudi upravljalec območja. Njegove naloge so med drugim izvajanje varstvenih ukrepov na zavarovanem območju, sklepanje pogodb o varstvu in skrbništvu, odkup, pripravljanje in vzdrževanje poti in označb ter druge infrastrukture, ki je namenjena obisku zavarovanega območja. Določen javni zavod lahko upravlja tudi z več zavarovanimi območji.

Na večini zavarovanih območij se varstveni ukrepi PUN 2015-20 v veliki meri, a ne izključno, izvajajo skozi ukrepe **upravljanja zavarovanih območij, vključno s koncesijo in vključevanjem varstvenih ciljev v načrte upravljanja ali v letne programe dela ter odkup** (197 ukrepov). Zastavljeni ukrepi so v obdobju 2015-20 izvedeni ali v izvajanju v 92 % primerih. Ukrepi so zelo različni, vezani pa so predvsem na upravljanje z območjem in izvajanje vzdrževalnih del (npr. košnja in paša oz. izvajanje ustrezne kmetijske prakse, vzdrževanje nasipov, poti, mostov, upravljanje z vodnim režimom, brežinami in vegetacijo), usmerjanje obiska, spremljanje stanja in ustrezno prilagajanje aktivnosti (obisk, vzdrževanje, raziskovanje), vzpostavitev oz. vzdrževanje ustrezne infrastrukture, vzpostavitev nadzora nad plenilci. **Odkup** je v PUN 2015-20 naveden v sedmih primerih in je vezan predvsem na negozdne habitatne tipe oz. ptice. Kot nosilci ukrepa so navedeni trije upravljavci (JZ Ljubljansko polje, Notranjski Regijski Park ter JZ Krajinski park Goričko). Pričakovati je, da bodo skoraj vsi ukrepi zavarovanja in začasnega zavarovanja do sprejetja novega programa za naslednje programsko obdobje v večji meri izvedeni. Obstoje upravljavcev določenih zavarovanih območij je torej pomemben za izvajanje ukrepov sektorja za varstvo narave PUN 2015-20 na izbranem območju.

3.2. Pogodbeno varstvo in skrbništvo

Naslednji sklop ukrepov varstva narave obsega **pogodbeno varstvo in skrbništvo**. Pogodba o varstvu je sklenitev pogodbe z lastnikom površin znotraj območij Natura 2000, ki so življenjski prostor (habitat) Natura vrst oziroma so površine Natura habitatnih tipov. Skladno z ZON se v pogodbi določa zlasti:

- opustitve ali aktivnosti lastnika, s katerimi se doseže namen varstva naravne vrednote, in
- višina sredstev za opustitve ali aktivnosti lastnika iz prejšnje alineje.

PUN 2015-20 je predvidel izvedbo pogodbenega varstva oz. skrbništva za negozdne habitatne tipe ter habitat dvoživk, hroščev, metuljev, rastlin in netopirjev predvsem na območjih, kjer so potrebni specifični ukrepi za zagotavljanje habitata na kmetijskih površinah, v jamah in drugje. Navedenih je 158 ukrepov pogodbenega varstva. Kot odgovorni nosilec za izvedbo ukrepa je naveden MOP z organi v sestavi (ožji MOP ali ARSO glede na delitev pristojnosti v ministrstvu). Priprava strokovnega predloga za izvajanje tega ukrepa na posebnih varstvenih območjih je z ZON že naložena ZRSVN. V obstoječem PUN ukrep skrbništvo ni posebej naveden.

ZRSVN je v letih med 2015 in 2020 predlagal 158 ukrepov pogodbenega varstva. Upravljavci zavarovanih območij so načrtovane ukrepe izvajali oz. jih v primerih, ko so zanje potrebna dodatna sredstva, poskušali vključiti v projektne prijave. Ukrepi pogodbenega varstva so se v obdobju 2015-20 izvajali v večjem obsegu kot kadarkoli doslej. V veliki meri je izvajanje teh ukrepov vezano na izvajanje projektov, financiranih iz ESRR, LIFE in donorskih sredstev ter predstavlja zelo zahtevno nalogo. Večina projektov se je v tem obdobju šele pričela izvajati, zato se ti ukrepi izvajajo šele v manjšem obsegu, je pa za pričakovati večji porast njihove izvedbe v naslednjem programskem obdobju.

Republika Slovenija je upravičena še do donatorskih sredstev nekaterih visoko razvitih držav (Švicarski finančni prispevek, Norveški finančni mehanizem, Finančni mehanizem EGP) in s prijavo in izvajanjem projektov v prihodnje obstaja možnost plačevanja takih ukrepov podobno kakor iz mehanizma LIFE, z bolj ali manj enakimi omejitvami kot so pri slednjem.

3.3. Označitev v naravi

Ukrep označitev v naravi se lahko uporabi, kadar je z označitvijo v naravi in posledično preusmeritvijo obiskovalcev mogoče doseči podroben varstveni cilj. Učinkovitost take preusmeritve je mogoče povečati z ustreznim nadzorom ob uvedbi označitve. V skladu s predpisi je odgovorni nosilec za ukrep označitve ZRSVN, razen na zavarovanem območju, ki ima svojega upravljavca in kjer je to njegova naloga.

V PUN 2015-20 taki ukrepi sicer niso načrtovani, je pa podanih 7 ukrepov **usmerjanja obiska**, ki so vezani na usmerjanje turističnega obiska in čolnarjenje, v odpravo motenj na gnezdišču, ureditev infrastrukture za obisk območja in postavitev tabel. Praviloma gre za označitve, s katerimi se preusmeri obiskovalce oz. pritisk stran od ogroženih površin. Ukrepi se večinoma izvajajo oz. je bilo naknadno ugotovljeno, da ukrep ni potreben. Ponekod se je izkazalo, da je bolje preusmeritve izvesti s pomočjo ozaveščevalnih akcij kot pa s konkretnimi označitvami v naravi.

3.4. Omejitve ogledovanja in obiskovanja ter omejitve ravnanj, ki ogrožajo zavarovane vrste

Omejitev je nujna, če je povečana prisotnost večjega števila ljudi grožnja za doseganje ugodnega stanja vrst in/ali habitatnih tipov. Praviloma je razlog za omejitev neugoden vpliv na vrste, ki niso navajene človeške prisotnosti, pojavi pa se zlasti pri večjem obsegu izvajanja turizma oziroma rekreacije (alpinizem, športno plezanje, pohodništvo, vodni športi, zračni športi, obiskovanje jam ipd). Ukrepa **omejitve ogledovanja in obiskovanja ter omejitve ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste**, sta v prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi« navedena zlasti za dele območij, v katerih lahko ima prisotnost večjega števila ljudi pomemben neugoden vpliv na doseganje varstvenih ciljev. Sem štejemo ukrepe **določitve mirnih con** (17 ukrepov), ki dejansko oblikujejo območja, kjer prisotnost ljudi ni zaželena, vežejo pa se npr. na vidro, vrste ptic roparic, gozdne kure, barja... Izvedenih ali v izvajanju je 15 ukrepov, 2 še nista izvedena.

Omejitev človekovih ravnanj, ki ogrožajo živalske in rastlinske vrste, njihove habitate ali habitatne tipe lahko dosežemo tudi z osveščanjem in izobraževanjem. V PUN 2015-20 so kot ukrep za doseg ciljev, povezanih z motenjem živali, poškodovanjem rastišč in podobnimi posledicami obiskovanja ali človekovega delovanja navedene **komunikacijske aktivnosti** (262 ukrepov). Slednje je nujno izvajati skozi daljše obdobje. Ti ukrepi zahtevajo več sredstev in kadra za njihovo izvajanje. Skoraj tri četrtine (73 %) komunikacijskih ukrepov je v različnih fazah izvajanja, 22 % ukrepov ni izvedenih, pri 4 % ukrepov pa je bilo njihovo izvajanje iz različnih razlogov prekinjeno. Komunikacijske aktivnosti so vezane na redno delo ZRSVN, MOP oz. upravljavcev zavarovanih območij; predvsem se intenzivneje izvajajo preko različnih projektov kot glavne ali podporne aktivnosti (VEZI NARAVE, KRAS.RE.VITA, LIFE STRŽEN, SIMARINE-NATURA, VrH Julijcev, ZA KRAS, LIKE, LIFE-IP NATURA.SI, Zgodbe naših mokrišč, CLLD Črna človeška ribica, Natura Mura, Pivka.Kras.Presiha, Mala barja – MARJA, LIFE for LASCA, VIPava, Gorička krajina, LIFE DINALP BEAR, LIFE NATURAVIVA, LIFE Kočevsko). Komunikacijske aktivnosti, ki se vežejo na vrste ali na območja, ki niso vključena v noben projekt se praviloma redkeje izvajajo, saj niso prioriteta rednega dela

odgovornih nosilcev. V naslednjih letih se na področju komunikacije pričakuje intenziviranje izvajanja teh ukrepov, predvsem skozi projekt LIFE-IP NATURA.SI. Pri ukrepih komunikacije je treba poudariti, da je komunikacijske aktivnosti treba izvajati strateško in za doseg ciljev praviloma ni dovolj, da se jih izvede le nekajkrat.

3.5. Obnovitev

Zelo pomemben ukrep za ohranjanje vrst, njihovih habitatov oziroma za ohranjanje posameznih habitatnih tipov je ukrep obnovitev. **Obnovitev** kot varstveni ukrep za doseganje ciljev PUN 2015-20 je v prilogi »Cilji in ukrepi« naveden v 260 primerih. Pri tem gre predvsem za izvajanje zelo različnih aktivnosti na terenu (vezanih na specifične vrste ali habitatne tipe) za ponovno vzpostavitev ustreznega habitata ali ustreznega habitatnega tipa, v manjši meri vezano tudi na doselitev ali ponovno naselitev vrst (7 ukrepov). Ukrepi obnovitve so zelo zahtevni, ker je potrebno izvesti konkretne aktivnosti v naravi, ki zahtevajo pridobitev sredstev, izpeljavo določenih predhodnih postopkov (vključno z dogovorom z lastnikom ali odkup), dejansko aktivnost, ki jo največkrat izvaja zunanji izvajalec ali kakšen drugi projektni partner, in spremljanje stanja. Izvajanje ukrepov obnovitve znotraj območij Natura 2000 se je, razen redkih izjem, načrtno začelo izvajati šele s trenutnim programom. Ker obstajajo določene finančne, administrativne in kadrovske ovire realizacija ni 100 odstotna, kljub temu pa so se te aktivnosti izvajale v presenetljivo velikem obsegu. V obdobju 2015-20 je bilo tako izvedenih ali delno izvedenih dobra tretjina primerov (35 %), v izvajanju pa je še nadaljnja četrtina primerov (25 %), skupaj tako 60 % tovrstnih ukrepov.

Ukrepi obnovitve, ki se vežejo predvsem na vzpostavitev ustreznega habitata za gnezdenje ptic, obnovitev kalov in barij, odstranitev invazivnih tujerodnih vrst ali lesne zarasti, vzpostavitev povezljivosti habitata oz. zmanjšanje nevarnosti za vrste (zmanjšati povoz...) ter ponovno naseliti vrsto (barjanski okarček) so se praviloma izvajali v sklopu različnih projektov (Mala barja – MARJA, PoLJUBA, VrH Julijcev, LIFE Wetman, Pohorka, KRAS.RE.VITA, VEZI NARAVE, LIFE TO GRASSLANDS, ZA KRAS, Gorička krajina, VIPava, GREVISLIN, Carnivora Dinarica, LIFE DINALP BEAR, LIVEDRAVA, Ureditev ribiškega pristanišča Strunjan), ki so financirani iz različnih skladov (LIFE, Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski ribiški sklad, Interreg...). Določen delež teh ukrepov se financira tudi iz proračunskih sredstev ali pa je del rednega dela nosilcev.

Ukrepi, ki še niso v postopku, a so načrtovani v bližnji prihodnosti, predstavljajo le 3 %, po drugi strani pa dobra tretjina ukrepov (36 %) še ni izvedenih. To so ukrepi odstranjevanja invazivnih tujerodnih vrst in lesne zarasti, obnovitev kalov in ribnikov, obnovitev habitata, zaščita rastišča.

3.6. Drugi ukrepi varstva narave

V PUN 2015-20 so navedeni tudi drugi ukrepi, ki prispevajo k doseganju ciljev ugodnega stanja vrst/habitatnih tipov in niso vezani na zgoraj navedene ukrepe. Sem štejemo ukrepe, ki se vežejo na pripravo oz. spremembo določenih predpisov oziroma dokumentov, na kvaliteto cone za vrsto/HT, odvzem iz narave, čezmejno sodelovanje in zmanjšanje škode na drobnici ter določene sistemske rešitve. Takšnih ukrepov za varstvo narave je 162.

Ukrepi, ki predvidevajo različne zakonodajne spremembe in pripravo drugih dokumentov (spremembe uredb, predpisov in dovoljenj, priprava strategij, akcijskih načrtov in strokovnih podlag, sprememba sistema odškodnin), so bili izvedeni ali so še v postopku izvajanja v zelo visokem deležu (97%). Izvajali so se tudi projekti, ki so prikazali sistemske rešitve za sobivanje z velikimi zvermi in za zmanjševanje konfliktov med njimi in človekom. V letu 2016 je bila sprejeta Strategija ohranjanja

in trajnostnega upravljanja navadnega risa (*Lynx lynx*) v Sloveniji za obdobje 2016–2026. V letu 2019 sta bila pripravljena osnutek strategije upravljanja in osnutek akcijskega načrt za upravljanje rjavega medveda v Sloveniji. Prav tako so se izvajali ukrepi za zmanjšanje škode v kmetijstvu. Spremenjen je bil tudi sistem sofinanciranja zaščitnih ukrepov. V okviru projektov LIFE DINALP BEAR (končan v letu 2018) in LIFE Lynx so se na 8 območjih izvajali ukrepi ustrezne zaščite pašnih živali in drugega imetja za zmanjšanje škode po medvedu in risu. Za izboljšanje upravljanja in sobivanja z zvermi prispevajo še ostali projekti kot so: LIFE WOLFALPS EU, 3Lynx in Carnivora Dinarica. Pripravljen je bil tudi osnutek strategije upravljanja z bobrom ter Uredba o spremembah in dopolnitvi Uredbe o izvajanju ukrepa odpravljanje zaraščanja na kmetijskih zemljiščih vezano na krčitev rušja.

Ostali ukrepi, kot so čezmejno sodelovanje pri upravljanju z volkom, odvzem velikih zveri iz narave, določiti mirne cone in izboljšati kvaliteto cone, vzpostaviti mrhovišča in sistem odstranjevanja gvana so izvedeni ali v izvajanju v dveh tretjinah primerov (67 %). Izvaja se predvsem odvzeme iz narave, vzpostavitev sistema odstranjevanja gvana, izboljšanje kvalitete cone in določanje mirnih con.

3.7. Zaključek in priporočila

Ukrepi PUN 2015-20 se znotraj »varstva narave« razmeroma dobro izvajajo. Seveda pa bi bili rezultati lahko še boljši. Pri Analiza izvajanja ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 2015-2020 za obdobje 2015-2019, Sektor varstvo narave (Ljubljana, 2021; dostopno [na povezavi](#)) je bilo izpostavljen nekaj pozitivnih vsebin in pomanjkljivosti oz. ovir, ki so podane v nadaljevanju.

V PUN 2015-20 so v primerjavi s predhodnim programom upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2007-2013 opredeljeni konkretni ukrepi za upravljavce zavarovanih območij. Ocenjujemo, da je šlo za pomemben korak v pravo smer, da so upravljavci zavarovanih območij za te ukrepe prevzeli odgovornost. Na voljo so bila tudi namenska projektna sredstva, poleg sredstev LIFE so bila še posebej pomembna sredstva evropske kohezijske politike, delno tudi Podnebne sklada. Na podlagi teh izkušenj bo treba v novi program upravljanja območij Natura 2000 ponovno vključiti konkretne ukrepe za upravljavce, hkrati pa zagotoviti tudi sredstva za njihovo izvedbo. Pomembno je tudi, da upravljavci zavarovanih območij okrepijo sodelovanje z drugimi nosilci ukrepov na zavarovanih območjih.

Izvajanje ukrepov v sklopu projektov predstavlja velik izziv zaradi zagotavljanja njihove trajnosti po zaključku projektov. Izziv je tudi, kako obdržati usposobljen kader po koncu projekta. Tako je utečena dobra praksa pogosto izgubljena. Določenih ukrepov se v času trajanja projekta niti ne da izvesti, ker zahtevajo daljše časovno obdobje za izvedbo kot pa je samo trajanje projekta, zaradi česar je treba zagotoviti trajnost izvajanja ukrepa oziroma izvedenih aktivnosti tudi po končanju specifičnega projekta.

Pomanjkanje kadra (na MOP, v JZ, ki upravljajo z zavarovanimi območji, in ZRSVN) je ključen problem za nezadostno izvajanje nalog iz PUN 2015-20. Izvajanje vseh stalnih nalog upravljanja z območji Natura 2000 zahteva veliko število zaposlenih, večina omenjenih institucij pa je kadrovsko podhranjena in zaposleni poleg dela vezanega na območja Natura 2000, delajo tudi na drugih vsebinah. Naloge se izvajajo po prioritetah in določen del vsebin tako ni izveden.

Skupno je v PUN 2015-20 216 ukrepov, ki se nanašajo na sektor varstvo narave, nimajo pa navedenih nosilcev izvedbe. Od tega je slaba polovica izvedenih ali v izvajanju, nekaj je tudi že načrtovanih za izvajanje. Izvedba ukrepov tega sklopa je predvidena v okviru različnih projektov,

financiranih skozi različne finančne instrumente ter preko različnih naravovarstvenih akcij. Veliko število neizvedenih ukrepov je posledica zlasti administrativnih obremenitev prijaviteljev projektov, zahtevnosti izvedbe nekaterih ukrepov in pomanjkanja finančnih sredstev. V prihodnje je treba razmisliti tudi o določitvi nosilcev za vsak ukrep posebej, saj je analiza izvajanja PUN 2015-20 pokazala boljšo realizacijo v primeru, da je nosilec znan. Seveda pa je nujno izvesti dodatne napore tudi pri zagotavljanju finančnih sredstev za realizacijo. Tako je treba zagotoviti dodatna sredstva za izvajanje PUN 2022-28 in za prihodnja programska obdobja za sektor varstvo narave. Sredstva bi se morala dodeljevati glede na prioritete, opredeljene v samem programu. Obsežnejša proračunska sredstva bi morala biti na razpolago tako za redno delo (v večjem obsegu kot do sedaj), za potekajoče projekte kot tudi za predvidene ukrepe po končanju projekta, v kolikor bi želeli zagotoviti 100 % izvajanje PUN 2022-28.

4. UKREPI PRILAGOJENE RABE NARAVNIH DOBRIN

Bistveni sektorji, kjer se s prilagojeno rabo naravnih dobrin dosegajo varstveni cilji, so **gozdarstvo, upravljanje z divjadjo in ribištvo**; manj pogosti pa so ukrepi **prilagojene rabe mineralnih surovin**. Ukrepi prilagojene rabe naravnih dobrin iz PUN 2015-20 se vključujejo preko naravovarstvenih smernic ob sprejemanju relevantnih načrtov.

V postopku preverjanja planov, za katere je bilo treba izvesti vsaj prvo fazo celovite presoje vplivov na okolje, so se ti plani, če so vsebovali tudi cilje in ukrepe oziroma usmeritve za doseganje varstvenih ciljev PUN 2015-20 in so izpolnjevali druge zakonsko predpisane pogoje, določili kot plani trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin, ki so potrebni za ohranjanje ugodnega stanja habitatnih tipov in habitatov vrst na teh območjih. To je bilo izvedeno v postopku priprave in sprejemanja teh načrtov v skladu z zakonskimi določili. Izdelovalec posameznega gozdnogospodarskega načrta in lovsko upravljaljskega načrta je pristojna enota javne gozdarske službe (ZGS). Izdelovalec načrtov ribiškega upravljanja v ribiških območjih in ribiškogojitvenih načrtov za ribiške okoliše je ZZRS. Priprava naravovarstvenih smernic in mnenj je naloga ZRSVN.

Analiza izvajanja PUN 2015–2020 za sektorje gozdarstvo, upravljanje z divjadjo in ribištvo, ki je bila pripravljena v sklopu akcije A.3 projekta LIFE-IP NATURA.SI je obsežna, zato je pripravljena v treh samostojnih dokumentih:

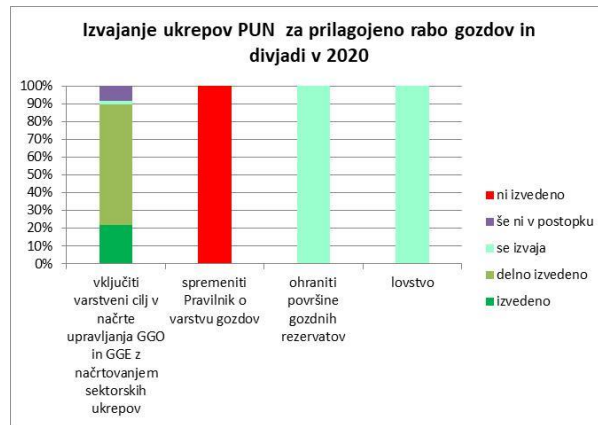
- Analiza ciljev in ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 2015–2018/2019, AKCIJA A3, Sektorja gozdarstvo in upravljanje z divjadjo (Ljubljana, 2020; [povezava](#)).
- Ključne omejitve, razlogi zanje in identifikacija ključnih aktivnosti za izboljšanje implementacije PUN na področju gozdarstva in upravljanja z divjadjo iz perspektive gozdarskega sektorja (Analiza PUN 2015–2018/19) (Ljubljana, 2021; [povezava](#)).
- Analiza izvajanja ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 2015-2020 za obdobje 2015-2018, Sektor ribištvo (Ljubljana, 2020; [povezava](#)).

V nadaljevanju so poleg analize izvajanja PUN 2015-20 za te sektorje kratko povzete le ključne vsebine navedenih treh dokumentov.

4.1. Ukrepi prilagojene rabe gozdov in upravljanja z divjadjo

PUN 2015-20 narekuje ukrepe prilagojene rabe naravnih dobrin, s katerimi se dosegajo varstveni cilji na področju gozdarstva in upravljanja z divjadjo. V PUN 2015-20 je seznam načrtov rabe naravnih dobrin (priloga 6.2), ki so neposredno potrebni za varstvo Nature 2000. Za gozdarstvo so to gozdnogospodarski načrti gozdnogospodarskih enot (v nadaljevanju GGN GGE), za upravljanje z divjadjo pa lovsko-upravljaljski načrti območij (v nadaljevanju LUO), za katere PUN 2015-20 definira podrobne varstvene cilje ter ukrepe za doseganje le-teh. Koncept upravljanja z omrežjem Natura 2000 v gozdnih ekosistemih temelji na (med)sektorskem upravljanju. Ključne operative usmeritve za gospodarjenje z gozdovi so navedene v gozdnogospodarskih načrtih gozdnogospodarskih enot (GGN GGE), s katerimi se zagotavlja ekološke, socialne in proizvodne funkcije gozdov.

Varstveni ukrepi in podrobnejše varstvene usmeritve za prilagojeno rabo gozdov v PUN 2015-20 zajemajo 1.916 vrstic. Velika večina ukrepov (96 %) določa vključitev varstvenega cilja v GGN GGO oziroma GGE z načrtovanjem sektorskih ukrepov. Trenutno je izvedenih 21 %, delno izvedenih ukrepov ali ukrepov, ki se še izvajajo, je 69 % (skupaj 90%), 8 % ukrepov še ni v postopku izvajanja, 2 % ukrepov pa ne bosta izvedena, saj se pravilnik o varstvu gozdov v tem času ne bo spreminjal (slika 6).

Slika 6: Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe gozdarstvo in upravljanje z divjadjo v obdobju 2015-20.

Na podlagi priloge 6.2 PUN 2015-20 in ter programa dela ZGS je bil na ZRSVN vsako leto izdelan projekt izdelave naravovarstvenih smernic (NS) za GGN GGE. V preglednici 2 je po posameznih letih prikazana analiza izdelave NS za GGN GGE v obdobju 2014 do 2020/21. V opombi so navedene razlike med opravljenim delom ter seznamom GGN za GGE v PUN 2015-20. Po podatkih ZRSVN je bilo v obdobju 2014-20 izdelanih 142 NS za načrte iz priloge 6.2. Vsi GGN GGE, katerim veljavnost je potekla do vključno z letom 2020, razen GGN GGE Šentjernej, GGN GGE Cerklje in Jelendol, so obnovljeni. GGN GGE Šentjernej ni bil obnovljen, saj je bila izdana odločba o izdelavi okoljskega poročila z dodatkom, ki še ni izdelan.

Preglednica 2: Izdelava GGN GGE in naravovarstvenih smernic (NS) od leta 2014 do 2020 glede na PUN 2015-20.

LETO	ŠT. GGN GGE, DOLOČENIH V PUN	ŠT. SPREJETIH GGN GGE	ŠT. NS	LETO IZDELAVE NS	OPOMBA
2014	1	1	23	2013	Veljavnost PUN je 2015-20 (GGN GGE Železniki - napaka v prilogi 6.2 PUN)
2015	22	22	22	2014	/
2016	24	24	23	2015	Razlika med GGN GGE in NS izhaja iz GGN GGE Pokljuka, ker so bile smernice dokončane v letu 2016 namesto v 2015.
2017	25	25	26	2016	
2018	25	24	24	2017	GGN GGE Sodražica in GGN GGE Loški potok sta se združila v GGN GGE Travnica, zato je bil sprejet en GGN GGE manj, prav tako so bile izdelane ene NS manj kot po PUN.
2019	25	25	24	2018	Razlika med GGN GGE in NS izhaja iz GGN za GGE Kobarid, ker so bile smernice narejene v letu 2019 namesto v 2018.
2020	23	20	23	2019	GGN GGE Radeče so bile zaradi CPVO odločbe sprejete v začetku leta 2020, vendar so štete v leto 2019. GGN GGE Šentjernej ni bil sprejet, ker še ni izdelanega okoljskega poročila. GGN GGE Cerklje in Jelendol bosta sprejeta v letu 2021.
SKUPAJ	145	142	165		

Sprememba Pravilnika o varstvu gozdov (slika 6), ki je kot varstveni ukrep (35 vrstic) predvidena za upoštevanje 19 SPA območij, za 5 vrst ptic (za orla belorepca, planinskega orla, črno štokljo, črnega škarnika in kačarja), še ni bila sprejeta. V okolici gnezd 5 vrst ptic je treba zagotoviti mir. Na območjih poznanih gnezd vrst, za katera je treba zagotoviti mir na gnezdišču, se v primeru gozdarskih del izdajajo odločbe z navedbo mirne cone. Ali je sprememba Pravilnika o varstvu gozdov potrebna, ali pa se bodo spremenila obdobja miru za zgoraj navedene vrste v PUN 2022-28, bo dogovorjeno v procesu priprave PUN 2022-28.

Kot varstveni ukrep je predvidena tudi ohranitev površin gozdnih rezervatov (38 vrstic), in sicer za 25 PVO območij, za eno vrsto (hrošča brazdarja) in za 9 gozdnih habitatnih tipov. Površine gozdnih rezervatov so se v letu 2020 zmanjšale za 82 ha (manj kot 1% površine gozdnih rezervatov) v primerjavi z letom 2015. Vzrok za spremembe predstavljajo uskladitve z dejansko rabo, stanjem v naravi in digitalnim katastrom. Večji spremembi sta predstavljali izbris rezervata Trstenik – Debele vrbe (Krakovski gozd) in določitev novega rezervata Črni vrh (Kočevsko). Na območju Drave se je upošteval naravni potek gozda ob strugi, kar je posledično pomenilo zmanjšanje gozdnega in naravnega rezervata Zlatoličje za približno 1 ha. Največje razlike so zaradi uskladitve zarisa po digitalnem katastru in dejanski rabi vidne še pri gozdnih rezervatih Pišnica, Kukla in Vršič (Julijske Alpe) ter manjše spremembe pri Zaplati in Hude stene (Kamniško Savinjske Alpe).

V obravnavanem obdobju so bile številne aktivnosti usmerjene tudi k iskanju primernih objektov in površin za izvedbo in financiranje ukrepov za območja Natura 2000 v zasebnih gozdovih, predvsem na podlagi finančnih virov iz Gozdnega sklada, manjši del tudi iz nacionalne sheme. Veliko pozornosti je bilo namenjenih ukrepu "ohranjanje biotopov – naravni razvoj (ekocelice brez ukrepanja)". V letu 2020 je bilo npr. na podlagi tega ukrepa sklenjenih 57 pogodb za izločitev 157 ha gozda, ki bo 20 let prepuščen naravnemu razvoju, za kar je bilo namenjenih 415.586,60 € na desetih območjih Natura 2000. Ravno tako se izvaja ohranjanje habitatnega drevja znotraj ukrepov puščanja stoječe biomase v gozdu, puščanje podrte biomase v gozdu in vzdrževanje gnezdilnic. V letu 2020 je bila večina ukrepov namenjenih ukrepu "načrtno puščanje stoječe biomase v gozdu", in sicer 1205 habitatnih dreves s povprečnim premerom dobrih 55 cm na petnajstih območjih Natura 2000.

Velika večina ciljev iz PUN 2015-20, vezanih na **upravljanje z divjadjo**, je v tesni povezavi z gozdarstvom zaradi pomembne ekosistemske vloge teh vrst. Sistem prenosa ciljev v konkretne ukrepe PUN 2015-20 za upravljanje z divjadjo poteka preko priprave NS, ki jih izdelata ZRSVN za pripravo petnajstih dolgoročnih načrtov LUO, ki jih pripravi ZGS. Načrti, ki določajo ukrepe sedanjega PUN 2015-20, so sicer dolgoročni načrti lovsko upravljavskih območij 2011 – 2020 (LUN 2011-2020), ki so bili izdelani leta 2010, pred pripravo obstoječega PUN 2015-20. Tako je edini ukrep v sektorju upravljanje z divjadjo (lovstvo) vključiti varstveni cilj v LUN z načrtovanjem sektorskih ukrepov (183). Tip varstvenega ukrepa pa je prilagojeno upravljanje z divjadjo. Zaradi zgoraj navedenega so vsi ukrepi, vezani na spremembo dolgoročnih LUN, v izvajanju, saj so na ZGS v letu 2020 že pripravili predloge strokovnih podlag za upravljanje z divjadjo, ki se v letu 2021 obravnavajo na delavnicah z deležniki. V letu 2020 so se pričele izvajati tudi naloge, vezane na pripravo NS za nove dolgoročne načrte vseh 15 lovsko upravljavskih območij.

Zaključek in priporočila

Analiza kaže, da delo na področju NS za GGN GGE in LUN poteka v skladu s cilji in ukrepi iz PUN 2015-20. Bistvene ugotovitve so naslednje:

- v obdobju od leta 2012 do 2020 se je povečala površina negospodarjenih gozdov, začeli so se izvajati ukrepi za ohranjanje in izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti v zasebnih

gozdovih, povečal se je delež odmrle biomase v gozdovih, prav tako pa se izboljšuje tudi ohranjenost drevesnih vrst.

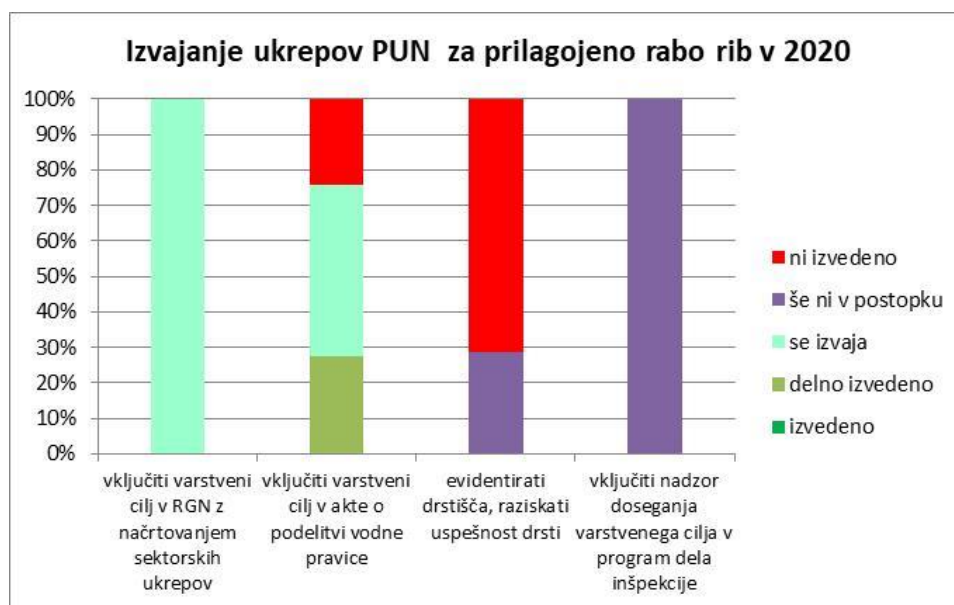
- Analize doseganja ciljev za obdobje 2015-2020 kažejo na to, da se stanje gozdov v izbranih območjih Natura 2000 ohranja oziroma celo izboljšuje.
- K dobrim rezultatom in izboljšanju stanja so poleg načina gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji in sistemskih virov financiranja, v veliki meri prispevala tudi EU sredstva za projekte in ustanovitev proračunskega sklada za gozdove (Gozdni sklad), ki zagotavlja sredstva za izvajanje ukrepov v zasebnih gozdovih na območju Natura 2000.
- Aktivnosti na upravljanju z velikimi zvermi, ki so se izvajale preko projektnega dela, sredstev MOP in javne gozdarske službe, so prispevale k boljšem poznavanju velikih zveri in izvajanju ustreznih ukrepov za preprečevanje konfliktov ter ustrežnejšemu upravljanju s populacijami rastlinojede divjadi ter usklajevanju med rastlinsko in živalsko komponento v gozdu.
- Analize kažejo, da sektor gozdarstva in upravljanja z divjadjo v veliki meri izvaja naloge za ohranjanje in izboljšanje stanja biotske raznovrstnosti v območjih Natura 2000. V prihodnje je možno pričakovati, da se bo zaradi vzpostavitve sistema financiranja preko Gozdnega sklada, zakonskih obvez upravljanja z državnimi gozdovi za izvedbo Natura 2000 ukrepov, potencialnega financiranja preko Podnebnega sklada ter bodočih rezultatov projektov v izvajanju, delež doseganja ciljev še povečal.
- Kljub vsemu pa se pojavljajo vedno večji izzivi znotraj gozdarskega sektorja in bo v prihodnje treba največ energije in sredstev nameniti na naslednja področja:
  - pridobivanje osnovnih podatkov in informacij o razširjenosti in stanju vrst in njihovih habitatov (popisi, inventarizacije, monitoringi),
  - izboljšanje prostorske opredelitve gozdnih habitatnih tipov, dodatne sintezne in celovite raziskave,
  - izboljšanje znanja o vrstah in njihovem življenjskem okolju,
  - ureditev potencialne neskladnosti med načrtovanjem, izvajanjem in spremljanjem izvedenosti ukrepov ter pomanjkanja finančnih virov za izvajanje ukrepov,
  - sistemska ureditev informatike, podatkovnih baz in digitalizacije podatkov,
  - okrepitev celovite promocije, komunikacije in izobraževanja o pomenu omrežij Natura 2000.
- Velik del izzivov se naslavlja v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI, del se jih bo naslovil v okviru digitalizacije gozdarstva v projektu E-Gozdarstvo, del pa v okviru redne javne gozdarske službe in službe varstva narave.

4.2. Ukrepi prilagojene rabe rib

Načrtovanje na področju upravljanja rib v celinskih vodah določa Zakon o sladkovodnem ribištvu (ZSRib; Ur. l. RS, št. 61/06). Upravljanje je razdeljeno na več ravni, prvo raven predstavlja **Program upravljanja rib v celinskih vodah Republike Slovenije do leta 2021**, drugo raven predstavlja **12 načrtov ribiškega upravljanja v ribiških območjih**, ki podrobneje določajo ribiško upravljanje na ravni porečij, tretjo raven sestavljajo **ribiškogojitveni načrti (RGN)** ter letni programi izvajalcev ribiškega upravljanja (v nadaljevanju tudi koncesionarji) za vsak posamezen ribiški okoliš. Letne programe za vsako tekoče leto pripravijo koncesionarji in jih pošljejo v potrditev ZZRS. Slovenija je razdeljena na 12 ribiških območij ter 67 ribiških okolišev, v katerih ribiško upravljanje izvaja 64 ribiških družin (koncesionarji) in ZZRS, ter za katere se izdelata ribiškogojitvene načrte (RGN). Ukrepe na terenu v skladu z zakonodajo s področja sladkovodnega ribištva izvajajo izvajalci ribiškega upravljanja (koncesionarji oz. ribiške družine), na vodah posebnega pomena pa ZZRS.

Osnutke načrtov ribiškega upravljanja v ribiških območjih in RGN v sodelovanju z izvajalci ribiškega upravljanja in lokalnimi skupnostmi pripravlja ZZRS. ZRSVN je za načrte ribiških območij in RGN pripravil naravovarstvene smernice, prav tako pa sodeluje tudi v postopkih presoje vplivov na okolje preko postopka CPVO, kadar se le-ta izvaja. Načrti ribiškega upravljanja za 12 ribiških območij v državi veljajo 6 let. Sprejeti so bili leta 2016 za obdobje 2017-2022. Za izvajanje ukrepov PUN je pristojnih 67, prav tako šestletnih, ribiškogojitvenih načrtov (RGN), v katere se preko naravovarstvenih smernic vključujejo ukrepi PUN. Sprejetje novih RGN je v postopku. ZRSVN je za 67 načrtov pripravil naravovarstvene smernice, 12 osnutkov RGN je v zaključni fazi usklajevanja z ZRSVN, ostali so že usklajeni. Dokler predlagani RGN niso sprejeti, so veljavni odobreni RGN-ji za obdobje 2005-2010, ki ne vključujejo v celoti ukrepov veljavnega PUN 2015-20.

V prilogi 6.1 Cilji in ukrepi PUN 2015-20 je pod tip varstvenega ukrepa »prilagojena raba rib« navedenih pet vrst varstvenih ukrepov (skupaj 322 ukrepov). Kot ključna ukrepa sta bila prepoznana ukrepa »vključiti varstveni cilj v RGN z načrtovanjem sektorskih ukrepov« ter »vključiti varstveni cilj v akte o podelitvi vodne pravice« (skupaj 268 ukrepov). Omenjena ukrepa predstavljata večino ukrepov za sektor ribištvo. Zaradi zahtevnih in dolgotrajnih postopkov usklajevanja z različnimi deležniki, RGN do konca leta 2021 še niso bili sprejeti. V PUN 2015-20 podrobnejše varstvene usmeritve za ukrep »podelitve vodnih pravic« niso določene, določi jih ZRSVN v postopku priprave in izdaje naravovarstvenih smernic.

Slika 7: Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe prilagojene rabe rib v obdobju 2015-20.

Kljub temu so se nekateri ukrepi med letoma 2015 in 2020 vseeno izvajali, pretežno z izvajanjem projektov (LIFE for Lasca, LIFE-IP NATURA.SI, LIFE Stržen, Wetman, CLLD projekt »Izdelava strokovnih podlag za ohranjanje habitata in populacije sulca na območju srednje Save«, VIPava), izvajanje nekaterih pa je bilo omogočenih že z obstoječim načinom ribiškega upravljanja znotraj posameznega ribiškega območja.

Poleg tega je v PUN 2015-20 še 47 ukrepov »vključiti nadzor doseganja varstvenega cilja v program dela inšpekcije«, ki se vežejo predvsem na nadzor nad vnosom tujerodnih vrst rakov. Vse te ukrepe je v PUN 2022-28 treba vnesti pod sektor nadzor, saj je delo inšpekcije v vseh ostalih primerih naveden pod ta sektor. Ukrepi »raziskati uspešnost drsti« in »evidentirati drstišča« so maloštevilni (7 ukrepov), noben od teh pa ni izveden.

Zaključek in priporočila

Dokler RGN niso sprejeti, se ukrepi iz PUN 2015-20 večinoma upoštevajo kot priporočila oz. usmeritve za načrtovanje ribiškega upravljanja, ki v nekaterih ozirih že pred sprejemom RGN v največji možni meri sledi ciljem PUN 2015-20.

Pri izvajanju ukrepov PUN 2015-20 je treba izpostaviti povezovanje med sektorji za doseganje določenih ciljev. Ohranjanje prisotnosti vrste znotraj določenega območja Natura 2000 pogosto ni odvisno le od izvajanja ribiškega upravljanja, temveč je vezano tudi na ohranjanje ustreznega habitata vrste znotraj območja in povezljivosti habitata, kar je v pristojnosti večjega števila nosilcev urejanja prostora ter izvajalcev upravljanja z vodami. Primeri takšnih ukrepov so ohranjanje obrežne vegetacije in aktivno odstranjevanje tujerodnih vrst.

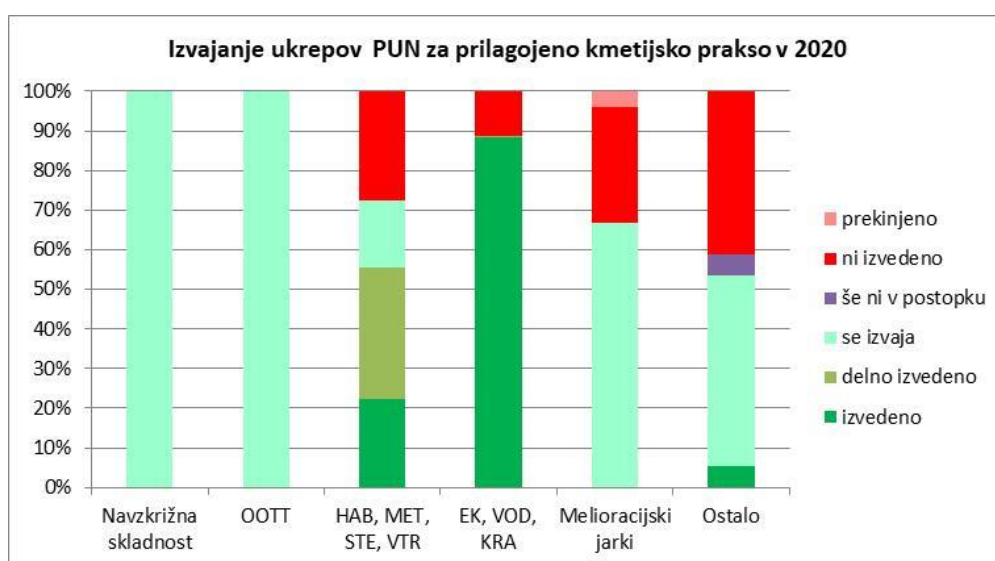
4.3. Ukrepi prilagojene rabe mineralnih surovin

V PUN je 10 ukrepov v okviru sektorja »raba mineralnih surovin«, za katere je določen odgovorni nosilec Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT), varstveni ukrep pa je vključiti varstveni cilj v koncesijo za izkoriščanje mineralnih surovin. En ukrep je izveden (kamnolom lehnjaka na območju Karavanke je zaprt, ni več izkoriščanja), štiri ukrepi se izvajajo (usklajevanje pri vzpostavitvi ustreznega upravljanja v peskokopu in določitev NS), preostalih 5 ukrepov ni izvedenih (na območju Boreci ni posegov na območju opuščenih jam, za novi pridobivalni prostor pa so podane NS in usmeritve).

5. UKREPI PRILAGOJENE KMETIJSKE PRAKSE

PUN 2015-20 temelji na predpostavki, da usmerjanje kmetijske dejavnosti v posamezne oblike kmetovanja, za razliko od načrtovalskih mehanizmov za rabo naravnih dobrin kot jih v Sloveniji poznajo gozdarstvo, upravljanje z divjadjo in ribištvo, temelji na ustreznih programih v okviru finančnih spodbud skupne kmetijske politike EU. Kot ključni instrument so bili prepoznani ukrepi druge osi iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2014–2020.

Skupaj je v PUN 2015-20 1.723 ukrepov vezanih na tip varstvenega ukrepa »prilagojena kmetijska praksa«. Skupine finančnih instrumentov skupne kmetijske politike, preko katerih je možno doseganje naravovarstvenih ciljev in so naveden v PUN 2015-20, so zahteve navzkrižne skladnosti, ohranjanje okoljsko občutljivega trajnega travinja (OOTT) in spodbude v okviru kmetijsko-okoljskih-podnebnih plačil (KOPOP); nekaj malega je vezano tudi na ekološko kmetijstvo, melioracijske jarke ter ostalo (slika 8).

Slika 8: Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe prilagojena kmetijska praksa v obd. 2015-20.

Analiza izvajanja PUN 2015-20 za sektor kmetijstva je obsežna in je zato pripravljena tudi kot samostojni dokument: Analiza izvajanja ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 2015-2020 za obdobje 2015-2019, Sektor kmetijstvo (Ljubljana, 2021; dostopno na [povezavi](#)). V nadaljevanju so poleg analiziranih trenutnih podatkov na kratko smiselno povzete tudi ključne vsebine navedenega poročila.

Izvajanje navzkrižne skladnosti (minimalne zahteve s področja varovanja okolja, zdravja živali in ljudi ter dobrega počutja živali, ki jih morajo upoštevati vsi kmetje, ki prejemajo plačila iz ukrepov SKP), obsega 12 % vseh ukrepov znotraj prilagojene kmetijske prakse (198 vrstic v PUN 2015-20). Odgovorni nosilec za ta ukrep je MKGP (ARSKTRP), k doseganju varstvenih ciljev pa prispevata sektorska ukrepa dobri kmetijski pogoji in standard za krajinske značilnosti. Vsi ukrepi se izvajajo.

OOTT ukrep je za ohranjanje narave pomemben s tega vidika, ker prepoveduje preoravanje vrstno bogatih travnišč s slabim stanjem ohranjenosti na območjih Natura 2000. Omenjena prepoved sicer v tem obdobju ni veljala za ekološke kmete in male kmete. Na območjih Natura 2000 je to podrobni varstveni ukrep, ki po številu predstavlja 7 % vseh ukrepov znotraj prilagojene kmetijske prakse (121 vrstic v PUN 2015-20). V letu 2020 je OOTT zajemalo 22.141 ha kmetijskih zemljišč, kar predstavlja 14,9 % vseh kmetijskih površin (dejanska raba brez zaraščajočih površin), 19,2 % vseh kmetijskih

površin v rabi (vsi GERKi za leto 2020 v Naturi) in 20,1 % vsega travinja (trajni travniki, visokodebelni sadovnjaki itd. po dejanski rabi v letu 2020 v Naturi), vse znotraj območij Natura 2000. Ukrep se ves čas izvaja.

Za izvajanje določenih oblik kmetovanja, ki bistveno prispevajo k doseganju varstvenih ciljev, so kmetom na voljo dodatna KOPOP plačila. To je še vedno najpomembnejši način usmerjanja kmetijske dejavnosti v trajnostne oblike kmetovanja in obsega 77 % vseh ukrepov znotraj prilagojene kmetijske prakse (1.341 vrstic PUN 2015-20). S prostovoljno odločitvijo se kmet za 5 let zaveže, da bo na vključenih površinah izpolnjeval obveze posameznih KOPOP operacij – izpolnjevanje obveznih oziroma dodatnih zahtev. V PUN 2015-20 so ukrepi prilagojene kmetijske rabe, ki zagotavljajo ustrezno stanje ohranjenosti vrst in habitatov ter so predmet vključitve v ustrezne KOPOP operacije, določeni za posamezna ali skupino območij Natura 2000 v prilogi 6.3 »Ciljne KOPOP površine«. Območje izvajanja vsake od navedenih zahtev je celota ali del cone vrste oziroma habitatnega tipa. Analiza doseganja ciljev za kmetijstvo kaže, da v obdobju 2014 - 2019 pri izvajanju ukrepov KOPOP (HAB, MET, VTR, STE) nismo bili uspešni, saj so bili v letu 2019 cilji doseženi le na petih območjih, kar predstavlja 4,9 % uspešnost doseganja ciljev. Sicer pa je vpis v omenjene štiri naravovarstvene KOPOP ukrepe v letu 2020 v celotni Sloveniji zajemal 7.597 ha, kar pomeni 30,7 % doseganje ciljev vpisa po PUN 2015-20. Kljub temu je nekaj območij, ki so dosegala skoraj ali več kot 100 % vpis KOPOP ukrepov: Cerkniško jezero, Črna dolina pri Grosuplju, Goričko, Kamniško - Savinjske Alpe, Mišja dolina, Mura, Zelenci. Velik del teh območij leži na območjih, ki so zavarovana in se z njimi upravlja ali pa na njih potekajo naravovarstveni projekti. Analiza kmetij v Naturi 2000 je pokazala tudi, da se za naravovarstvene operacije KOPOP odločajo nosilci kmetijskih gospodarstev, ki imajo v povprečju več kmetijskih površin v uporabi in so mlajši od nosilcev kmetijskih gospodarstev, ki se v te operacije ne vključujejo. Gre za kmetije, ki so po večini usmerjene v govedorejo in rejo pašne živine.

Poleg navedenih ukrepov lahko k doseganju ciljev na območjih Natura 2000 v določeni meri prispevajo tudi plačila za območja z omejenimi dejavniki za kmetijstvo (OMD), ki prispevajo k obdelanosti zemljišč in tako zlasti k preprečevanju zaraščanja travniških površin na območjih Natura 2000, saj gre pri OMD za območja z višjimi nadmorskimi višinami in strmimi nagibi terena, ki se hitreje zaraščajo. Deloma pozitivno prispeva tudi ukrep ekološko kmetovanje, ki pa je včasih v nasprotju s cilji PUN 2015-20, saj je v skladu z EU zakonodajo kmetijskim gospodarstvom, ki so vključena v ukrep ekološkega kmetovanja, v obstoječi perspektivi dovoljeno preoravanje OOTT. Ciljne vrednosti za OMD in ekološko kmetijstvo v PUN 2015-20 niso navedene, zato je tudi težje ugotavljati učinkovitost teh ukrepov.

Ukrep Sodelovanje je v prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi« naveden na nekaj naštetih območjih, na katerih naj bi prednostno prispeval k doseganju ciljev. Cilj ukrepa Sodelovanje (M16) je pospešiti prenos znanja in inovacij iz raziskovalne sfere v kmetijsko prakso. Ukrep Sodelovanje se izvaja preko štirih podukrepov. Za doseganje ciljev PUN 2015-20 sta pomembna predvsem (i)podpora za pilotne projekte ter razvoj novih proizvodov, praks, procesov in tehnologij (podukrep 16.2) in (ii)podpora za skupno ukrepanje za blažitev podnebnih sprememb ali prilagajanje nanje ter podpora za skupne pristope k okoljskim projektom in stalnim okoljskim praksam (podukrep 16.5). Ta aktivnost se izvaja pri 46 % tovrstnih ukrepov v PUN 2015-20.

Ukrepi na hidromelioracijskih kanalih (predvsem prilagojeno čiščenje melioracijskih jarkov in kanalov), ki so v PUN 2015-20 sicer malo številčni, se izvajajo na podlagi Zakona o kmetijskih zemljiščih, ki določa, da so za vzdrževanje hidromelioracijskih sistemov odgovorni lastniki kmetijskih zemljišč. Javni zavod Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije s koncesionarji določi obseg vzdrževalnih del, v postopku presoje sprejemljivosti pa se določi tak obseg in potek del, ki ne

poslabša stanja Natura vrst in habitatnih tipov. Zakon je vzpostavil tudi sistemski vir za financiranje teh aktivnosti s takso za upravljanje in vzdrževanje hidromelioracijskih sistemov. Ta ukrep se sistemsko izvaja v celoti in se od ostalih loči po tem, da njegovo izvajanje ni omejeno le na kmetijska gospodarstva, ki oddajajo zbirno vlogo, saj je del nacionalne zakonodaje in torej velja za vse kmetijske površine.

V navedeni analizi izvajanja PUN 2015-20 za sektor kmetijstvo je ugotovljeno tudi, da dobrih 32 % travinja ter 13 % njiv in trajnih nasadov znotraj omrežja Natura 2000 ni vključenih v ukrepe SKP, saj lastniki oz. kmetovalci za njih ne oddajajo zbirne vloge (zahtevkov za izplačila iz sredstev SKP). Vse te površine izpadejo iz izvajanja naravovarstvenih ukrepov po PUN 2015-20, ki bi bili financirani iz vira SKP.

5.1. Zaključek in priporočila

Ukrepi KOPOP z izbranimi operacijami so v PUN 2015-20 opredeljeni kot sistemski instrument za upravljanje s kmetijskimi zemljišči znotraj območij Natura 2000. Pri doseganju teh ciljev nismo bili uspešni. Vzrok je predvsem v slabem vpisu kmetov na ponujene operacije, zaradi neustreznega finančnega vrednotenja ciljnih naravovarstvenih operacij KOPOP, zaradi neskladnosti ekoloških potreb vrst in pričakovanja kmetov glede gospodarjenja z zemljiščem ter pomanjkanja tehnologij in znanj o sonaravni kmetijski rabi. Kljub prizadevanjem deležnikov pri prenosu znanja in svetovanju je s strani kmetov zaznan zadržek zaradi dodatne administracije in kontrol, nezadostnega poznavanja vsebin in pomena posameznih operacij KOPOP, dolžine pogodbenih obveznosti, zapletenih navodil ter sistema ugotavljanja kršitev in kazni. Poleg tega na odločanje o vpisu v ciljne operacije vplivata tudi nedoseganje ciljev kljub izvajanju operacij in dojemanje „urejene krajine“ kot zaželeno. Med dejavnike nedoseganja ciljev lahko omenimo tudi naraščajoč vpliv podnebnih sprememb, predvsem z vidika invazivnih tujerodnih vrst in s tem spreminjanje pogojev v naravi sami ter drugih negativno delujočih dejavnikov, česar pri oblikovanju operacij in postavljanju ciljev ni bilo mogoče predvideti.

Vpliv varstvenih ukrepov prilagojene kmetijske prakse na stanje vrst in habitatnih tipov je težko ovrednotiti, saj se ukrepi pogosto ne izvajajo na enakih površinah, za katere imamo v Sloveniji podatke o stanju vrst in habitatnih tipov. Za veliko vrst in habitatnih tipov, za katere so ukrepi predpisani, stanje še vedno ni znano, saj imamo pomanjkanje izvajanja dolgotrajnih monitoringov in ciljnih raziskav.

Nekateri upravljavci zavarovanih območij skupaj z Javno službo kmetijskega svetovanja (JSKS) izvajajo svetovanje in promovirajo kmetovalce k vpisovanju v KOPOP ukrepe ali pa sami opravljajo kmetijsko dejavnost in se vpisujejo v naravovarstvene operacije. Takšen primer dobre prakse bi morali upoštevati tudi v prihodnje in upravljavce zavarovanih območij vključevati v proces oblikovanja programa upravljanja območij Natura 2000. V Sloveniji je velik del zavarovanih območij brez upravljavca. Za ta zavarovana območja bi bilo smiselno določiti ustreznega upravljavca, saj bi tako lahko pozitivno vplivali na večjo vključenost kmetijskih ukrepov na takšnih območjih. Pri storitvah kmetijskega svetovanja morajo biti naravovarstvene vsebine primerno zastopane in optimalno posredovane; svetovati jih morajo strokovno kompetentni strokovnjaki.

Razviti je treba ukrepe, ki bodo ciljno usmerjeni in rezultatsko naravnani. Za vrste, pri katerih velik del groženj in pritiskov predstavlja kmetijstvo, je treba predvideti ciljne ukrepe, ki bodo prilagojeni ekološkim potrebam vrst ali habitatnih tipov. Pri pripravi rezultatsko usmerjenih ukrepov gre za zelo kompleksen vsebinski in participativni proces. Cilj je izboljšati stroškovno učinkovitost ukrepov in uspešnost pri doseganju okoljskih ciljev.

Predpisani ukrepi morajo biti tudi finančno korektno ovrednoteni, in sicer glede na zahtevnost izvajanja (bolj zahtevne oblike kmetovanja so upravičene do višjega finančnega nadomestila), ob upoštevanju dejanske izgube dohodka proizvodov, ki jih kmetija prodaja na trgu, in ob ločevanju kmetij z živalmi in kmetij brez živali.

Razmisliti je treba še o novih ukrepih, ki bodo naslavljali ekološke potrebe vrst in habitatnih tipov. Takšni ukrepi bi lahko bili vezani na obnovo in investicije v krajinske elemente. Manjkajo ukrepi, ki so vezani na njivske površine. Velik potencial pri razvoju ukrepov bodo v prihodnji SKP obveze okrepljene pogojenosti, sheme za podnebje in okolje ter Natura 2000 plačila. Treba bi bilo revidirati ukrepe, ki so trenutno vezani na gnojenje, in pripraviti ukrepe, ki bodo ciljno vezani na ohranjanje človeške ribice.

Pri zasnovi novega PUN naj bo jasno razvidno, za katere vrste in habitatne tipe so ukrepi prednostno namenjeni. Tako bo tudi lažje analizirati učinkovitost predpisanih ukrepov.

Poiskati je treba način, da se tudi površine, ki niso podvržene kmetijskim subvencijam in se zaraščajo, obdelujejo v skladu z dobrimi kmetijskimi in okoljskimi pogoji. Zaraščanje predstavlja največjo zaznano grožnjo in pritisk, zato je treba pri pripravi novega PUN in Strateškega načrta ukrepov skupne kmetijske politike po 2022 dati velik poudarek na to področje s primernimi ukrepi.

Pri izvajanju ukrepov v novem obdobju SKP bo treba ukrepe tudi primerno promovirati, da bo dosežen zadosten vpis v njih. V analizi je bilo izpostavljeno, da kmetovalci pogosto pozno košene površine dojemajo kot neurejene in zaraščene, takšno dojemanje pa se lahko spremeni z ustreznim osveščanjem teh ključnih deležnikov.

6. UKREPI UPRAVLJANJA VODA

Upravljanje voda je pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti in doseganje ugodnega stanja ohranjenosti območij Natura 2000, vezanih na vode. Kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov, ki so pri zagotavljanju ugodnega stanja ohranjenosti odvisni od vode, je 135. Sem so vključene vrste, ki del letnega ali življenjskega cikla preživijo v vodi ali ob njej zaradi razmnoževanja, prehranjevanja ali hiberniranja, in habitatni tipi, ki so vezani na stalno prisotnost vode (podzemne ali površinske vode). Zato je način upravljanja voda bistven za njihovo ohranjanje.

Vodno načrtovanje v Sloveniji temelji na Zakonu o vodah (Ur. l. RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdl-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15 in 65/20; ZV-1), v določenem delu pa tudi na Zakonu o varstvu okolja (Ur. l. RS, št. 32/93, 1/96, 56/99 – ZON, 22/00 – ZJS, 67/02 – ZV-1 in 41/04; ZVO-1). ZV-1 določa pripravo načrtov upravljanja voda (NUV), načrta upravljanja z morskim okoljem (NUMO) in načrta zmanjševanja poplavne ogroženosti (NZPO). V letu 2016 sta bila sprejeta Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021 in Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021, poleg tega pa še Program ukrepov upravljanja voda (PU NUV), ki predstavlja nabor temeljnih (ukrepi Skupnosti in drugi zakonsko predpisani ukrepi) in dopolnilnih (ukrepi, ki so poleg temeljnih še potrebni za doseganje dobrega stanja voda in drugih okoljskih ciljev) ukrepov za doseganje ciljev na področju varstva voda, urejanja voda, rabe voda in upravljanja vodnih in priobalnih zemljišč v lasti države.

Temeljni ukrepi PU NUV za področje varstva voda se nanašajo na zmanjševanje onesnaževanja, hidromorfoloških in bioloških obremenitev, območja s posebnimi zahtevami in na ukrepe, vezane na upravljanje voda. Ukrepi s področja varstva voda se povezujejo tudi z ukrepi s področja rabe in urejanja voda, predvsem ukrepi za zmanjševanje hidromorfoloških in bioloških obremenitev. Temeljni ukrepi za področje rabe voda so spodbujanje trajnostne rabe voda (nadzor nad odvzemi in zaježitvami, inšpekcijski nadzor rabe voda, oskrba s pitno vodo, učinkovita raba vode v kmetijstvu ter prilagoditev vrste in načina kmetijstva) in dovoljevanje rabe voda (omejitve, prepovedi ter pogoji rabe voda in naplavin). Temeljni ukrepi za področje urejanja voda se nanašajo na ohranjanje in uravnavanje vodnih količin, varstvo pred škodljivim delovanjem voda, vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč in izboljšanje hidromorfološkega stanja voda. V okviru priprave NUV II so bile s strani ZRSVN pripravljene usmeritve, izhodišča in pogoji za varstvo oz. ohranitev ugodnega stanja za območja, ki imajo na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave poseben status. Naravovarstvene usmeritve opredeljujejo nabor varstvenih ukrepov po porečjih in povodjih, tako da so podane skupne usmeritve za vse vodotoke določenega porečja oziroma povodja in podrobnejše usmeritve za posamezne vodotoke določenega porečja oziroma povodja (upravljalvske cone). Usmeritve izhajajo iz ekoloških zahtev vrst in habitatnih tipov ter groženj na posameznem vodotoku. Naslavljajo predvsem področje urejanja voda: čiščenje obrežne zarasti in vodne vegetacije, vzdrževanje ter izvedbo novih obrežnih zavarovanj in vodnih objektov, zveznost vodnega toka in tudi čas izvajanja del.

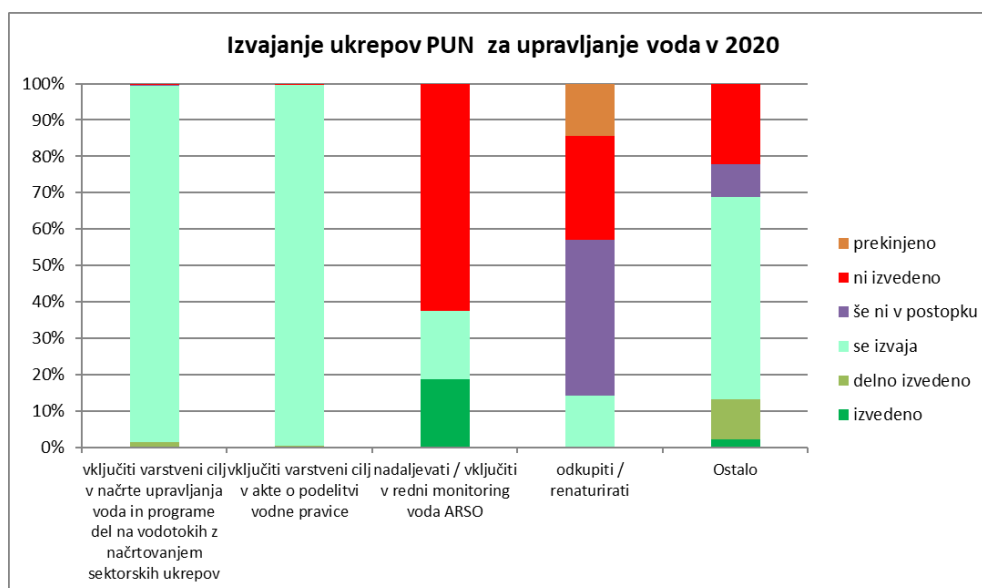
V letu 2017 je bil sprejet Načrt upravljanja z morskim okoljem (v nadaljevanju: NUMO) s programom ukrepov, s katerim se zagotavljata doseganje in ohranjanje dobrega stanja morskega okolja do leta 2020. Za NUMO je ZRSVN pred izvedbo postopka CPVO podal naravovarstvene smernice, s katerimi je za območja, ki imajo na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave poseben status, opredelil usmeritve in izhodišča za varstvo naravnih vrednot in ohranjanje biotske raznovrstnosti ter pogoje za varstvo zavarovanih območij.

V letu 2017 je bil sprejet tudi Načrt zmanjševanja poplavne ogroženosti za obdobje 2017–2021 (v nadaljevanju: NZPO), ki oblikuje cilje in ukrepe za zmanjšanje poplavne ogroženosti. Za NZPO je

ZRSVN pripravil naravovarstvene smernice, v katerih je podal podrobnejše in specifične usmeritve za urejanja voda in informacije o izvedenih postopkih za informativni pregled gradbenih projektov – sam NZPO namreč le definira nabor ukrepov po 17 porečjih.

MOP in DRSV v okviru upravljanja voda ne izvajata ciljnih aktivnosti (le) za doseganje ciljev PUN 2015-20, temveč se PUN 2015-20 varstveni cilji in ukrepi posredno vključujejo v načrte s področja upravljanja voda, programe del, vezane na urejanje vodotokov, in postopke podeljevanja vodnih pravic. Vključevanje poteka preko izvajanja presoj sprejemljivosti načrtov in drugih dokumentov, pri katerih MOP in DRSV sodelujeta z ZRSVN-jem. Naravovarstvene vsebine se tako preko naravovarstvenih mnenj in naravovarstvenih smernic vključujejo v postopke upravljanja voda. Prav tako se PUN 2015-20 varstveni cilji in ukrepi trenutno v izvajanje vzdrževanja in obratovanja, sanacij in investicij (pri upravljanju voda) vključujejo predvsem preko naravovarstvenih smernic in mnenj.

Slika 9: Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe upravljanja voda v obdobju 2015-20.

V PUN 2015-20 je na tip varstvenega ukrepa »upravljanje voda« vezanih 3.239 varstvenih ukrepov, za izvajanje katerih so odgovorni sektorski nosilci, odgovorni za upravljanje voda (MOP, ARSO, MGRT Uprava za pomorstvo, občina ter 2 upravljavca zavarovanih območij – KP Goričko in Kozjanski RP), za 91 ukrepov pa ni določenega odgovornega nosilca. Podrobni varstveni cilji, ki se izvajajo preko ukrepov upravljanja voda, se nanašajo predvsem na ohranitev ali izboljšanje hidromorfologije in zveznosti vodotokov (npr. izboljšanje strukture dna in brežin vodotokov), kakor tudi na cilje, ki se dosegajo ob vzdrževanju vodotokov ali njihovi sanaciji (npr. vzdrževanje nasipov in kanalov, ki omogoča preživetje Natura 2000 vrstam in ohranja strukturo in funkcijo obrežnih habitatnih tipov; prilagojeno čiščenje zarasti vodotokov in odstranjevanja naplavin).

Za področje upravljanje voda se za načrte in programe del izvaja presoja sprejemljivosti načrtov upravljanja voda in programov del na vodotokih, kar vključuje podajanje naravovarstvenih smernic s strani ZRSVN. To se zasleduje z izvajanjem ukrepa »vključiti varstveni cilj v načrte upravljanja z vodami in programe del na vodotokih z načrtovanjem sektorskih ukrepov«, ki predstavlja več kot 90 % ukrepov na področju upravljanja voda v PUN 2015-20. Omenjeni ukrepi se v obravnavanem obdobju skoraj v vseh primerih sistemsko izvajajo ali so izvedeni (slika 9).

Del varstvenih ukrepov, ki se izvajajo preko ukrepov upravljanja voda, se nanaša na količine voda in druge pogoje, ki se jih uporabniku določa v okviru podelitve vodnih pravic (ti ukrepi predstavljajo približno 6 % ukrepov na področju upravljanja voda). Omenjeni ukrepi se skoraj v vseh primerih izvajajo, in sicer v obliki izdajanja naravovarstvenih mnenj.

Ukrepi monitoringa voda (16 ukrepov) se nanašajo na obalne in priobalne habitatne tipe s ciljem, da se vzdržuje ustrezna kakovost vode oz. da se izboljša razvoj habitatnega tipa. Poleg tega je zaradi cilja ohranjanja ustreznega habitata za človeško ribico kot ukrep določena tudi vključitev določenih izvirov v redni monitoring voda ARSO. Dobra tretjina ukrepov monitoringa je izvedenih ali se izvaja.

Ukrepi odkupa in renaturacije (7 ukrepov) so določeni za doseganje ugodnega stanja vidre in nekaterih obvodnih ptic (vodomec, breguljka, črna štorclja, činklja). Večina teh ukrepov se še ne izvaja, se pa bodo predvsem v sklopu projektov (LIFE-IP NATURA.SI, Danube Floodplain, zaDravo).

Med preostale PUN 2015-20 ukrepe, ki se nanašajo na upravljanje voda, sodijo še ukrepi vezani na čiščenje komunalnih odpadnih vod, odloka o prepovedi sidranja, uredbo o plovbi ter ureditev vodnega katastra. Omenjeni ukrepi predstavljajo nekaj več kot 1 % ukrepov na področju upravljanja voda (45 ukrepov), skoraj 70 % teh ukrepov je izvedenih ali v izvajanju.

6.1. Zaključek in priporočila

V sklopu integralnega projekta LIFE-IP NATURA.SI je področje upravljanja voda naslovljeno v več akcijah, v katerih je bilo pregledano tudi stanje izvajanja ukrepov in doseganja ciljev PUN 2015-20. V tem poročilu so navedeni povzetki priporočil, podrobnejši opis prepoznanih težav in priporočil pa je naveden v sektorskem poročilu za upravljanje voda (DRSV: Analiza Programa upravljanja območij Natura 2000 (2015-2020), A.3 Sektor upravljanja z vodami (Ljubljana, 2020, dostopno na [povezavi](#)).

V nadaljevanju so navedena le pomembnejša priporočila, razdeljena na tri vsebinske sklope. V prvem so navedena priporočila, vezana na finančna sredstva, v drugem na izvajanje oziroma izboljšanje zakonodaje ter v tretjem na izboljšanje izvajanja ukrepov na terenu. Za izvedbo navedenih priporočil bi bilo potrebno zagotoviti tudi ustrezne finančne in kadrovske vire.

Finančna priporočila

Za doseganje varstvenih ciljev PUN 2015-20 se ukrepi upravljanja voda praviloma ne izvajajo ciljno, temveč se PUN 2015-20 varstveni cilji in ukrepi posredno vključujejo v načrte s področja upravljanja voda. Za izvajanje varstvenih ciljev in ukrepov so bila do sedaj na voljo večinoma le sredstva evropskih finančnih mehanizmov, kar ne zadostuje za izvedbo vseh potrebnih varstvenih ukrepov. Za sistematično izvajanje naravovarstvenih ukrepov upravljanja voda, ki bi se izvajali prioritarno z namenom izvajanja varstvenih ciljev in ukrepov, bi bilo treba zagotoviti namenska finančna sredstva. Stroške ukrepov urejanja voda, ki se izvajajo za zaščito infrastrukture in obvodnih zemljišč in morajo upoštevati tudi cilje PUN 2015-20, je po veljavni zakonodaji dolžan kriti investitor. Nove, sodobne rešitve urejanja voda gredo na območjih, kjer je na voljo prostor, v smer namenjanja prostora vodi. Da bi lahko na ta način dosegli varstvene cilje PUN 2015-20, bi bilo treba vzpostaviti oziroma okrepiti tudi mehanizem odkupa zemljišč.

Priporočila za izboljšano izvajanje/nadgradnjo zakonodaje

Predloge za izboljšano izvajanje zakonodaje lahko ločimo v dve skupini, in sicer na tiste, pri katerih je treba dopolniti obstoječo zakonodajo in načrtovanje, ter tiste, pri katerih je treba le izboljšati izvajanje obstoječe zakonodaje. Velika večina predlogov sodi med izboljšanje izvajanja obstoječe zakonodaje oziroma načrtovanja.

V prvi skupini predlogov je vzpostavitev večletnega celovitega načrtovanja na nivoju porečij (trenutno so v NZPO 2017-2021 navedeni potencialni ukrepi na nivoju porečij, ki pa niso lokacijsko opredeljeni), kjer bi se opredelili medsektorsko usklajeni ukrepi, ki bi upoštevali tudi varstvene cilje PUN. Tako pripravljene načrte porečij bi bili podlaga za pripravo posameznih vzdrževalnih, sanacijskih in investicijskih programov. Ker so trenutno lokacijsko opredeljeni ukrepi urejanja voda na planskem nivoju prvič določeni šele v okviru letnih in sanacijskih programov, bi bilo v skladu z zakonskimi določili zanje smiselno izvesti postopek CPVO (trenutno se izvaja le presoja sprejemljivosti).

V drugo skupino lahko uvrstimo vse predloge, ki so vezani na izvajanje obstoječe zakonodaje, predvsem na medsektorsko usklajevanje in delovanje v postopkih. Velik del zapletov in zmanjšane učinkovitosti je po eni strani zaradi (potencialne) dolgotrajnosti posameznih postopkov, pri čemer je pogosto težko časovno uskladiti posamezne postopke, še posebej v primerih, ko soodvisni postopki potekajo na različnih pristojnih organizacijah. Manjši del pa lahko pripišemo različnemu razumevanju zakonodaje po različnih sektorjih ali organizacijah. Bistveno za izboljšanje izvajanja že obstoječe zakonodaje je izboljšanje komunikacije med posameznimi sektorji in ustrezno vsebinsko in časovno pravočasno vključevanje v medsektorske naloge.

Priporočila za izboljšano izvajanje ukrepov na terenu

Kljub veliko izkušnjam z izvajanjem ukrepov na terenu do sedaj še ni bil pripravljen medsektorsko usklajen nabor dobrih praks (ustreznih primerov sonaravnega urejanja voda z upoštevanjem naravovarstvenih ciljev), čemur je namenjen del akcij v integralnem projektu LIFE-IP NATURA.SI. Nabor dobrih praks in prenos znanja, zbranega v projektu, med izvajalce ukrepov upravljanja voda, bi pripomogla pri hitrejšem iskanju ustreznih rešitev izvedbe ukrepov na terenu.

7. VARSTVO KULTURNE DEDIŠČINE

Pomembni deli življenjskih prostorov nekaterih skupin živalskih vrst so v objektih varstva kulturne dediščine, zlasti cerkvah in gradovih. Ukrepi za doseganje ugodnega stanja ohranjenosti vrst, ki so vezane na taka območja, se vključujejo v postopek priprave načrta upravljanja območja kulturne dediščine ali konzervatorski načrt, kadar se tak načrt začne pripravljati. Tudi kadar pride do posega v objekt kulturne dediščine, se podrobni varstveni cilji vključujejo v izdajo dovoljenj.

V PUN 2015-20 je za sektor varstvo kulturne dediščine skupno predvidenih 265 ukrepov. Pri vseh je kot odgovorni nosilec naveden Zavod za varstvo kulturne dediščine RS (ZVKD), edini varstveni ukrep pa je vključitev varstvenega cilja v načrte urejanja prostora in izvajanje posegov. V PUN 2015-20 podrobnejše varstvene usmeritve niso določene, le-te določi ZRSVN v postopku priprave in izdaje naravovarstvenih smernic in mnenj ter ZVKD s kulturno-varstvenimi pogoji. Ob sprejetju PUN 2015-20 so bili ti ukrepi določeni le za primer, če se obnova objekta začne. Neizvajanje torej ne pomeni nujno težav pri doseganju naravovarstvenih ciljev PUN 2015-20, temveč je vezano predvsem na to ali se rekonstrukcija ali poseg na objektu izvaja ali ne.

V obravnavanem obdobju je bilo izvedenih ali delno izvedenih 62 ukrepov vezanih na vsebine varstva kulturne dediščine, ki pa sicer poleg priprave naravovarstvenih smernic oziroma mnenj lahko pomenijo tudi izvedbo določenih naravovarstvenih akcij (predvsem odstranjevanje gvana, komunikacija z upravnikom, urejanje odprtin) v objektih kulturne dediščine.

8. MEHANIZEM PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA

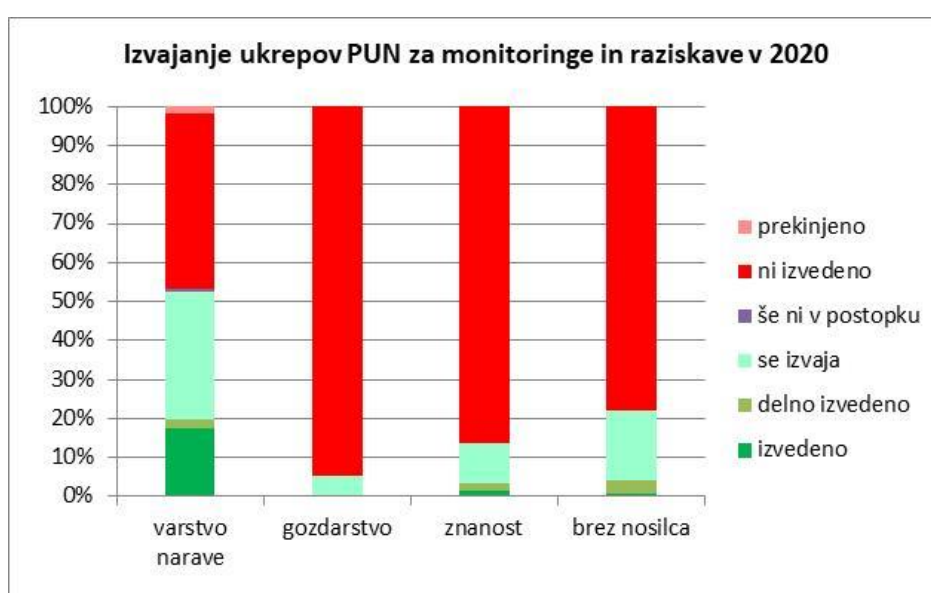
Mehanizem prostorskega načrtovanja je pomemben za doseganje ciljev območij Natura 2000, saj so sprejeti prostorski akti temelj urejenega poseganja v prostor. Zlasti občinski akti zagotavljajo nepozidanost tistih površin, ki jih je ključno ohraniti takšne. Prav tako so postopki priprave in sprejetja prostorskih planov in izvedbenih aktov, tako na občinski kot na državni ravni, pomembni za doseganje ciljev območij Natura 2000 zaradi preverjanja možnega negativnega vpliva načrtovanih posegov na cilje območij Natura 2000, njihovo celovitost in povezanost evropskega omrežja Natura 2000. V teh postopkih se posege usmerja tako, da so negativni vplivi še nebitni in zato posegi sprejemljivi.

Skupno je v PUN 2015-20 2.838 ukrepov za sektor »upravljanje prostora«, odgovorni nosilci so načrtovalci in nosilci urejanja prostora. Ukrep se začne izvajati v primeru, da nosilec urejanja prostora začne postopek priprave novega prostorskega akta ali njegove spremembe. V rednih postopkih varstvene oz. sektorske ukrepe podrobneje določijo naravovarstvene smernice in mnenja. Ti postopki so se začeli oz. tudi zaključili v slabih 95 % vseh primerov. Podrobnejše varstvene usmeritve in morebitne sektorske ukrepe določi ZRSVN v postopku priprave in izdaje naravovarstvenih smernic na prostorski akt oz. MOP v postopku CPVO (na podlagi mnenja ZRSVN). V 57 % primerov so nosilci urejanja prostora v obdobju med 2015 in 2020 tudi pričeli postopke spremembe občinskih prostorskih aktov in so bili akti sprejeti ter ukrepi iz PUN 2015-20 izvedeni. V nekaj primerih (41 ukrepov) gre tudi za proaktivno vključitev določenih ureditev v prostorske akte zaradi zahtev varstva narave. V načrtu je izvedba še dodatnih 20 ukrepov, le 4 ukrepi pa niso izvedeni. Njihovo izvajanje sicer niti ni nujno, v kolikor ni predvidenega nekega posega v prostor. Visoka realizacija na tem sektorju sicer kaže, da je vključevanje prostorskega načrtovanja v PUN izjemno pomembno, saj se s tem, ko se pripravijo NS na podlagi PUN 2015-20 ustrezno usmerjajo posegi v prostor, in sicer na način da ne škodujejo vrstam oziroma habitatnim tipom.

9. MONITORINGI IN RAZISKAVE

Ukrepi monitoringa in raziskav se v prilogi PUN 2015-20 6.1 »Cilji in ukrepi« delijo na več sektorjev (slika 10). Za sektor varstva narave so predvidene aktivnosti popisov, kartiranj, monitoringov in podobno, ki se izvajajo preko javnih razpisov oz. z rednim delom javnih zavodov (npr. ribe, monitoringi v obalnih zavarovanih območjih), pri čemer nosilci aktivnosti zagotavljajo sredstva in vodijo javne razpise. Ker je bilo do sedaj razpoložljivih sredstev bistveno manj od potrebnih, kar je razvidno tudi iz [PAF](#), velik del aktivnosti še ni izveden. Dodatno se izvaja monitoring netopirjev, ki v prilogi PUN 2015-20 6.1 ni naveden.

V monitoring in raziskave je vključenih tudi nekaj ukrepov sektorja gozdarstvo. Tukaj je šlo predvsem za projekte, preko katerih bi se raziskale možnosti za omejitev invazivnih tujerodnih vrst v gozdovih oziroma bi potekale raziskave na temo možnosti upravljanja različnih gozdnih habitatnih tipov. Večina ukrepov ni izvedenih.

Slika 10: Izvajanje ukrepov PUN 2015-20 za varstvene ukrepe monitoringi in raziskave v obdobju 2015-20.

Ukrepi monitoring in raziskave za sektor znanost (dodatno podani v prilogi 6.5 »Monitoring in raziskave« - ta priloga je enaka delu priloge 6.1 »Cilji in ukrepi«) so kot varstveni ukrep navedene teme raziskav, ki so potrebne za uspešnejše doseganje varstvenih ciljev ali boljše izvajanje ukrepov in upravljanje območij Natura 2000. V PUN 2015-20 je določeno, da je za aktivnosti, ki so pripisane sektorju znanost, te vsebine »v odnosu do tega vira financiranja razumeti kot predlog raziskovalnim organizacijam, katere vsebine uporabniki potrebujejo«. Odgovornega nosilca PUN 2015-20 torej vnaprej ne določa, ker se potencialni prijavitelji (raziskovalne organizacije) na vire financiranja, ki so kot možni viri financiranja navedeni v PUN 2015-20, prijavljajo samoiniciativno. Glede na nizek delež izvedenosti teh ukrepov je tukaj nujno narediti korake naprej, in sicer v smislu povezave institucij, ki usmerjajo pripravo razpisov. Smotno bi bilo, da se ukrepi PUN v čim večji možni meri upoštevajo tudi pri planiranju raziskovalne dejavnosti v Sloveniji.

V tem programskem obdobju je bilo sicer izvedenih ali je v izvajanju več kot 25 raziskovalnih projektov (večinoma ciljnih raziskovalnih projektov) ter deset EIP projektov na podukrepu 16.5 Okolje in podnebne spremembe iz PRP 2014-2020, ki so vezani na vrste ali habitatne tipe navedene v PUN 2015-20. Vsi ti projekti v samem PUN 2015-20 večinoma niso izrecno navedeni, a se je tekom izvajanja PUN 2015-20 pokazala potreba in priložnost za njihovo izvedbo. Nujno je narediti korak

naprej in vzpostaviti tesno povezavo med varstvom narave in drugimi sektorji ter ministrstvi in raziskovalnimi institucijami, da bodo le-te v prijavih projektov na različne vire financiranja v čim večji meri upoštevale tudi potrebe po raziskavah, ki bodo navedene v PUN 2022-28. Seveda je nujno vsebine PUN vključiti tudi v razpise projektov predvidenih v okviru različnih virov financiranja. Hkrati pa je treba zagotoviti zadostna finančna sredstva za izvajanje monitoringov, ki jih je Slovenija dolžna izvajati predvsem zaradi poročanja po Direktivi o habitatih ter direktivi o pticah. Zagotovitev teh sredstev predvideva tudi [PAF](#), nujnost izvajanja posameznih monitoringov pa je razvidna iz dokumenta Pripravljalni ukrepi za razvoj državne sheme monitoringa, Akcija A.6: Delovni načrt priprave državne sheme monitoringa (ZRSVN, 2022).

9.1. Priporočila za izboljšano izvajanje ukrepov v segmentu monitoringi in raziskave

- Monitoringi in raziskave so nujno potreben in pomemben upravljavski ukrep. Terensko delo in raziskave zagotavljajo izjemno pomembna nova spoznanja o biologiji, ekologiji in lokalni razširjenosti ter ogroženosti vrst in habitatov ter pogosto dopolnjujejo informacije za določitev varstvenih con za vrste oziroma habitatne tipe znotraj posameznega območja Natura 2000.
- Monitoringi in raziskave so z informacijami, ki jih prinašajo, ključni za: (1) načrtovanje in izvedbo varstvenih ukrepov, (2) določanje naravovarstvenih prioritet na ravni države in na ravni posameznih območij Nature 2000, ter (3) spremljanje doseganja varstvenih ciljev in učinkovitosti zastavljenih ukrepov.
- Nujno je treba vzpostaviti tesno povezavo med varstvom narave in drugimi sektorji ter ministrstvi, da bodo v razpisih projektov v okviru različnih virov financiranja v čim večji meri upoštewane in vključene tudi potrebe po raziskavah, ki bodo navedene v PUN 2022-28.
- V okviru domačih in mednarodnih razpisov je treba v čim večji meri zagotoviti, da so monitoringi in raziskave upravičen strošek projekta in podlaga za načrtovanje varstvenih ukrepov.
- V prihodnjem programskem obdobju je treba bistveno povečati obseg razpoložljivih sredstev za izvajanje ukrepov PUN tudi v segmentu monitoringi in raziskave z upoštevanjem usmeritev iz [PAF](#).

10. NADZOR

Nadzor nad izvajanjem ukrepov ohranjanja narave, kot jih določa ZON, se izvaja v obliki inšpekcijskega nadzora in neposrednega nadzora v naravi. Oba tipa nadzora se med seboj razlikujeta tako po postopkovnih pravilih kot po organiziranosti. Pravila inšpekcijskega postopka določa Zakon o inšpekcijskem nadzoru (Ur. l. RS, št. 43/07 – upb in 40/14; ZIN); neposredni nadzor pa se postopkovno izvaja po Zakonu o prekrških (Ur. l. RS, št. 29/11 – upb, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US, 32/16, 15/17 – odl. US, 73/19 – odl. US, 175/20 – ZIUOPDVE in 5/21 – odl. US; ZP-1)). Seveda se v postopku vsebinsko upoštevajo bodisi določila ZON bodisi zakonska določila s področja ostalih sektorjev. Medtem ko so različni inšpektorati organizirani kot organi v sestavi ministrstev, se neposredni nadzor izvaja na podlagi javnega pooblastila. V zavarovanih območjih neposredni nadzor na podlagi javnega pooblastila izvajajo upravljavci teh območij (skladno z ZON).

PUN 2015-20 je ukrepe nadzora določil v primerih, ko je iz stanja v naravi izhajalo, da nastajajo nevarnosti za doseganje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov kljub zakonsko določenim prepovedim in režimom. Izvajalci nadzora so pristojne inšpekcijske službe in pooblaščen naravovarstveni nadzorniki, slednji praviloma le znotraj zavarovanih območij.

V PUN 2015-20 je določenih 416 varstvenih ukrepov okrepljenega nadzora za doseganje varstvenih ciljev. Na območjih Natura 2000 z inšpekcijskim nadzorom zasledujemo konkretne varstvene cilje, ki so zapisani v PUN 2015-20. Čeprav na teh območjih, v delih, ki ne sovpadajo z zavarovanimi območji, poseben varstveni režim ni določen, je doseganje zastavljenih ciljev brez okrepljenega nadzora nemogoče. V obdobju 2015-20 je bilo v izvajanju ali izvedenih 132 ukrepov (36 %), medtem ko je bilo takšnih, ki še niso v postopku 237. V PUN je torej za ta sektor navedenih nekoliko več ukrepov, kot pa se jih dejansko izvaja. Dejstvo pa je, da večina ukrepov nadzora ni proaktivne narave (z izjemo letnih akcij), ampak je njihova izvedba vezana predvsem na posamezne prijave zaznanih kršitev oziroma se ukrep začne izvajati šele v primeru obstoja neke grožnje za vrste ali habitatne tipe, navedene v PUN 2015-20.

10.1. Zaključek in priporočila

Za doseganje zastavljenih varstvenih ukrepov, ki so in bodo navedeni v PUN za sektor nadzor in učinkovito izvajanje le-teh je v prihodnje treba:

- Kadrovsko okrepiti inšpekcijske službe, ki pokrivajo vsebine vezane na varstvo narave in ostale sektorje ter nadgraditi sodelovanje z naravovarstvenimi službami;
- okrepiti število naravovarstvenih nadzornikov, ki bodo zadolženi za spremljanje stanja in nadzor nad izvajanjem ukrepov z naravovarstvenimi vsebinami;
- razširiti mrežo naravovarstvenega nadzora izven zavarovanih območij, prednostno na vsa območja Natura 2000, v nadaljevanju pa tudi izven teh območij na celotno Slovenijo;
- prizadevati si, da se v neposredni nadzor v naravi vključijo javne institucije, ki so ustanovljene z namenom usmerjanja trajnostnega gospodarjenja z naravnimi dobrinami in zagotavljajo neposredni nadzor na območjih teh dobrin, kot to že predvideva ZON (ZGS, ZZRS, DRSV);
- okrepiti sinergije z že obstoječimi nadzornimi službami v naravi, kot so lovski in ribiški čuvaji ter gozdarski in vodovarstveni nadzorniki;
- pri načrtovanju nadzora znotraj PUN 2022-28 se je treba osredotočiti na sistem spremljanja stanja v naravi, določiti še konkretnejše varstvene ukrepe in podrobnejše varstvene usmeritve, ki bodo v tesni povezavi s specifičnimi lastnostmi določenega območja;
- načrtovati ukrepe nadzora tako, da se čim bolje vklopijo v spremljanje izvajanja ukrepov in doseganje ciljev v skladu z veljavno sektorsko zakonodajo.

11. OSTALI UKREPI

V prilogi »Cilji in ukrepi« PUN 2015-20 je navedenih še 1.745 vrstic, kjer je bodisi za določen varstveni cilj navedeno, da ne potrebuje nobenega sektorskega ukrepa (takšnih je 1.715 vrstic) bodisi gre za vsebine vezane na upravljanje infrastrukture oziroma ter drugo.

Za sektor »upravljanje infrastrukture« je predvidenih pet ukrepov, kot odgovorni nosilec je določen upravljavec omrežja, nobeden od ukrepov pa ni izveden. Štirje ukrepi se nanašajo na izboljšanje habitata vrste bela štoklja na štirih območjih, kjer je predvidena izolacija električnih žic v okolici gnezd, en ukrep pa je predviden za obnovo habitata vrste žerjav z izvedbo ukrepa markiranja ozemljitvenega vodnika daljnovoda.

V PUN je pod »drugo« navedenih še 57 ukrepov za sektor »občinske javne službe«, kjer so odgovorni nosilci občine, varstveni ukrepi pa se nanašajo na obnovitev, odstranjevanje črnih odlagališč in smeti, ureditev kanalizacije in čiščenja komunalnih vod, usmerjanje obiska in urejanje infrastrukture za obiskovalce ter vzdrževanje glavatih vrb. Pet ukrepov je delno izvedenih, 376 ukrepov se izvaja v okviru različnih projektov, 4 ukrepi še niso v postopku, 10 ukrepov ni izvedenih, za 1 ukrep pa izvajanje ni potrebno.

12. ZAKLJUČEK

V obdobju 2015-20 je 83 % ukrepov, ki so navedeni v prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi« izvedenih ali v določeni fazi izvajanja. Slednje predstavlja v primerjavi z izvajanjem preteklega programa za obdobje 2007-13 pomembno izboljšanje. Na več kot polovici področij se izvaja skoraj večina zastavljenih ukrepov. Še vedno pa je določen del ukrepov neizvedenih oz. so v določeni fazi izvajanja, kar pa je treba v prihodnje še izboljšati. Realna ocena uspeha izvajanih ukrepov oz. doseganja varstvenih ciljev je težavna, saj PUN 2015-20 ne vsebuje razvrščanja ukrepov po prioriteti in pomenu, kar bo v prihodnje treba nadgraditi. V naslednjem programskem obdobju je nujno, da se naslednji PUN pripravi še bolj natančno in usmerjeno ter, da se ukrepi še bolj učinkovito izvajajo in spremljajo, saj so zaključki Poročanja po 17. členu Direktive o habitatih in 12. členu Direktive o pticah v letu 2019 pokazali, da je na več področjih upravljanje območij Natura 2000 v Sloveniji treba še izboljšati.

Pri pripravi novega PUN 2022-28 je treba upoštevati izkušnje iz izvajanja dosedanjega programa, ki so nujno potrebne za boljše doseganje ciljev Natura 2000. V dokumentu so za podane sektorje navedena različna priporočila za izboljšano izvajanje ukrepov na terenu, ki jih tukaj ponovno ne navajamo. V nadaljevanju dodajamo še nekaj dodatnih ključnih priporočil za pripravo naslednjega

Pri pripravi PUN 2022-28 je nujno še tesnejše sodelovanje vseh sektorjev; tako pri pripravi samega programa kot tudi pri njegovem izvajanju. Za še boljše izvajanje ukrepov PUN v prihodnje so v določenih segmentih nujne določene sistemske spremembe oziroma nujni dodatni viri financiranja, ki bodo omogočili boljše izvajanje PUN 2022-28, kar predvideva tudi Prednostni okvir ukrepanja za Slovenijo (PAF). Ukrepi morajo imeti v največji možni meri predvidenega tudi odgovornega nosilca, saj se je izkazalo, da so ukrepi brez predvidenih nosilcev izvedeni v manjšem obsegu. V nadaljevanju je treba nadgraditi tudi podporne procese, ki omogočajo po eni strani boljši pregled predlaganih ukrepov, po drugi strani pa omogočajo lažji vnos podatkov ter pregled nad stanjem izvedenosti ukrepov, kar pa je mogoče v nadaljevanju povezati tudi z doseganjem ciljev. Torej nujno je nadgraditi kazalnike spremljanja izvajanja ukrepov PUN in vzpostaviti dober monitoring učinkovitosti izvedenih ukrepov za doseganje varstvenih ciljev. Trenutni varstveni cilji in ukrepi PUN 2015-20 so zbrani v prilogi 6.1 »Cilji in ukrepi« v obsežni preglednici v programu Excel, ki je zaradi same količine podatkov marsikateremu uporabniku neprijazna. Predvidevamo, da bo k lažjemu pregledovanju in učinkovitejšemu izvajanju ukrepov v prihodnje pripomogla informacijsko-tehnološka nadgradnja podatkovnih zbirk. Slednje bo omogočil uporabniku bolj prijazen sistem, katerega vzpostavitev je predvidena v okviru LIFE projekta Narcis.

13. VIRI

Analiza ciljev in ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 2015–2018/2019. AKCIJA A3, Sektorja gozdarstvo in upravljanje z divjadjo. Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana, 2020

Analiza ciljev in ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 2015-2020 za obdobje 2015-2019, Sektor kmetijstvo. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ljubljana, 2021

Analiza izvajanja ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 2015-2020 za obdobje 2015-2018, Sektor ribištvo. Zavod za ribištvo Slovenije, Ljubljana, 2020

Analiza izvajanja ukrepov Programa upravljanja območij Natura 2000 2015-2020 za obdobje 2015-2019, Sektor varstvo narave. Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana, 2021

Analiza Programa upravljanja območij Natura 2000 (2015-2020). AKCIJA A.3, Sektor upravljanja z vodami. Direkcija Republike Slovenije za vode, Ljubljana, 2020

Analiza stanja vrst in habitatnih tipov območij Natura 2000. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Ljubljana, 2022; v pripravi.

Ključne omejitve, razlogi zanje in identifikacija ključnih aktivnosti za izboljšanje implementacije PUN na področju gozdarstva in upravljanja z divjadjo iz perspektive gozdarskega sektorja (Analiza PUN 2015–2018/19). Akcija A.3 – Sektor gozdarstvo in upravljanje z divjadjo (Analiza PUN 2015–2018/19). Zavod za gozdove Slovenije, Ljubljana, 2021

Načrt upravljanja voda na vodnem območju Donave za obdobje 2016–2021. Ljubljana, 2016

Načrt upravljanja voda na vodnem območju Jadranskega morja za obdobje 2016–2021. Ljubljana, 2016

Poročanje po 12. členu Direktive o pticah. Porocilo_12clen_PD_2019. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Ljubljana, 2019.

Poročanje po 17. členu Direktive o habitatih. HD_zbirno_porocilo_2013_2018-2. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Ljubljana, 2019.

Prioritised action framework (PAF) for Natura 2000 in Slovenia pursuant to Article 8 of Council Directive 92/43/EEC on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora (the Habitats Directive) for the Multiannual Financial Framework period 2021 – 2027. Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana, 2020.

Pripravljalni ukrepi za razvoj državne sheme monitoringa, Akcija A.6: Delovni načrt priprave državne sheme monitoringa. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Ljubljana, 2022.

Program ukrepov upravljanja voda. Ljubljana, 2016

Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2015 – 2020. Ljubljana, 2015

Strategija ohranjanja in trajnostnega upravljanja navadnega risa (*Lynx lynx*) v Sloveniji za obdobje 2016–2026. Ljubljana, 2016

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Ur. l. RS, št. 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18)

Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (Ur. l. RS, št. 46/04, 109/04, 84/05, 115/07, 32/08 – odl. US, 96/08, 36/09, 102/11, 15/14, 64/16 in 62/19)

Zakon o inšpekcijskem nadzoru (Ur. l. RS, št. 43/07 – upb in 40/14)

Zakon o ohranjanju narave (Ur. l. RS, št. 96/04 – upb, 61/06 – ZDru-1, 8/10 – ZSKZ-B, 46/14, 21/18 – ZNOrg, 31/18 in 82/20)

Zakonu o prekrških (Ur. l. RS, št. 29/11 – upb, 21/13, 111/13, 74/14 – odl. US, 92/14 – odl. US, 32/16, 15/17 – odl. US, 73/19 – odl. US, 175/20 – ZIUOPDVE in 5/21 – odl. US; ZP-1).

Zakon o sladkovodnem ribištvu (Ur. l. RS, št. 61/06)

Zakon o splošnem upravnem postopku (Ur. l. RS, št. 24/06 – uradno prečiščeno besedilo, 105/06 – ZUS-1, 126/07, 65/08, 8/10, 82/13 in 175/20 – ZIUOPDVE)

Zakon o vodah (Ur. l. RS, št. 67/02, 2/04 – ZZdl-A, 41/04 – ZVO-1, 57/08, 57/12, 100/13, 40/14, 56/15 in 65/20)